

ГРАЂАНСКО ПРАВО

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

ОДГОВОРНОСТ ЗА СОЛИДНОСТ ГРАЂЕВИНЕ

1

Инвестициониот стамбене зграда и негов правни следбеник одговарају за недостигање у хидроизолацији равног крова, услед којих долази до прокишњавања станава. Признањем дуѓа прекида се шок засипарелосици и после тоѓа почине да шече нови рок.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Ужичу П. бр. 1919/94 од 12. XII 1995. године, у деловима изреке под I (тачка 1, 2, 3, 4, 5, 6 и 7), обавезан је тужени да на равном крову стамбене зграде у ул. Димитрија Туцовића бр. 38 у Ужичу – и то на две проходне терасе на југозападном делу зграде и непроходним терасата изнад лифтног постројења, на површини од 233.50 м² – изврши радове на изолацији крова, ближе описане у овим деловима изреке пресуде. Радове треба да изврши у року од 15 дана по пријему писменог отправака пресуде или, уколико то не уради, да тужиоцу у истом року исплати 62.773.00 динара, да би тужилац ове радове извео преко овлашћеног лица. У ставу другом изреке, обавезан је тужени да у истом року тужиоцу монтира и врати хидропостројење ове зграде, две електричне пумпе за избацавање воде које су ту и раније биле. У делу изреке под II, обавезан је тужени да тужиоцу на име трошкова парничног поступка исплати 500 динара, у року од 15 дана по пријему писменог отправака пресуде.

Пресудом Окружног суда у Ужичу Гж. бр. 350/96 од 25. марта 1996. године, одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена је пресуда Општинског суда у Ужичу.

Против ове правноснажне другостепене пресуде тужени је благовремено изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права.

Испитујући побиијану пресуду у смислу чл. 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да је ревизија неоснована.

У проведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из чл. 354, ст. 2, т. 10 ЗПП, на коју Врховни суд пазии по службеној дужности, па су стога неосновани наводи ревизије туженога да тужиоца није заступао негов законски заступник и да тужиочев пуномоћник није имао потребно овлашћење. Из списка предмета види се да постоји уредно овлашћење, којим је одбор станара зграде у ул. Димитрија Туцовића бр. 38 овластии Јакшић Здравка да може заступати станаре наведене зграде у овом предмету. Није начињена ни битна повреда поступка из чл. 354, ст. 2, т. 4

ЗПП, како се наводи у ревизији, будући да се ради о тужби ради чшпдбе и повраћаја ствари, где је искључиво надлежан редовни суд опште надлежности, без обзира да ли је у питању спор између физичких и правних лица или само између правних лица, јер то није спор који пропизлази из привредних односа у смислу чл. 15 Закона о судовима Републике Србије.

Насосновани су наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

У току поступка пред Општинским судом, утврђено је као неспорно међу странкама да је правни претходник туженика био инвеститор стамбене зграде у Ужицу у ул. Маршала Тита бр. 38, сада ул. Димитрија Туцовића бр. 38. Зграда је изграђена у току 1983/84. године и усељена је за нову 1984. годину. У поткровљу зграде налазе се четири кровне терасе (раван кров, испод којег се налазе две гарсоњере и два већа стана; изнад гарсоњера је лифт-постројење, а изнад лифт-постројења је раван кров. Одмах по усељењу показали су се недостаци у хидроизолацији равног крова – проходних кровних тераса на источном делу зграде – јер је дошло до прокишњавања у становима на XV спрату и испод њих. Због тога је поново рађена хидроизолација на две кровне терасе на источном делу и тада су ови недостаци отклоњени. Међутим, годину-две касније појавили су се трагови прокишњавања и у становима испод кровних тераса на западном делу зграде, изнад станова број 58 и 59, што се из године у годину повешавало. Утврђено је да је правни претходник туженика одмах упознат са овим недостацима и почео је да предузима одређене радове на њиховом отклањању. Међутим, ови недостаци никада ишсу до краја отклоњени, па су станари у чијим становима је прокишњавало у више наврата интервенисали а од 1987. године, од када је изабран за председника кућног свеста, Јакшић Здравко је стављао приговоре и код туженог предузимао мере да се радови изведу до краја. Утврђено је да су увек добијали само писмена обећања, а у току 1991. године – преко радника предузећа за изолацију „Београд“, РЈ Чачак, са којима је тужени био у пословним односима – започети су радови на уклањању узрока прокишњавања кровних тераса на западном делу зграде. Међутим, тужени је обуставио радове на овој згради због извођења радова на другим објектима (на згради Машинског факултета у Ужицу). У међувремену заостао грађевински материјал на овим терасама (креч, цемент и друго) растурен је, а делимично и чишћењем тераса избачен. Ова зграда је након изградње удружена код правног претходника туженога у вези са инвеститорским и текућим одржавањем. Након доношења прописа о откупљивању станова, већина станова у овој згради је откупљена и налази се у приватној својини. У поткровљу зграде налазиле су се и две пумпе за воду које су у току 1986. године скинуте и пренете у суседну зграду број 42, где се и сада налазе. На основу налаза и мишљења вештака, утврђена је и противвредност радова које је нужно извести да би се отклонили узроци прокишњавања – износ од 62.773.00 динара.

Према овако утврђеном чињеничном стању, које се ревизијом не може побијати, шжестепени судови су правилно применили материјално право када су обавезали туженога да тужпоцу изведе потребне радове или да исплати противвредност за радове које треба извршити, у укупном износу од 62.773.00 динара.

Ово из разлога што је тужени био дужан да изврши своју обавезу и да изведе радове наведене у предцираном тужбеном захтеву, или да исплати њихову противвредност утврђену вештачењем, јер је правни претходник ту-

жене, бивше СИЗ становања, био дужан да отклони ове недостатке и изведе радове на поправци хидроизолације равног крова који прокишњава. На основу Закона о стамбеним односима, који је важио у време настанка прокишњавања, СИЗ становања је формиран као специјализовано предузеће са задатком да се бави управљањем и одржавањем стамбеног фонда зграда које су му у том циљу и поверене. То се односило и на ову зграду, па је тужени имао ту обавезу одржавања, тј. да о свом трошку изврши поправке, пошто је и до тада сносио све трошкове инвестиционог одржавања стамбених зграда.

Стога су неосновани наводи ревизије туженог који се односе на застарелост ове обавезе, јер се тужилац туженоме обраћао и пре подпошења тужбе и одговорна лица туженога су признавала постојање ове обавезе и обећавала њено испуњавање, а ангажовани су и извођачи који су почели са извођењем радова, али, како су били послати на другу локацију, овај посао нису довршили.

Поред тога, тужена је обавезна да тужноцу врати и његове пумпе за воду које су предвиђене пројектом и које су постојале док их тужена није без правног основа (1986. године) преселила у суседну зграду број 42. Оне су припадале тужноцу, тј. овој згради као целици, па будући да је тужена пумпе узела без икаквог правног основа, то је дужна и да их врати тужноцу.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 3811/96, од 30. октобра 1996)

2

Социјални интереси који је укључена на канализацију има право на накнаду уколико је до штете дошло због несолидне градње канализације.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Бечеју П. бр. 644/89 од 5. октобра 1994. године, тужбени захтев тужилаца усваја се у целости и обавезују се тужени да тужницима солидарно исплате износ од 5.373,20 динара, на име накнаде штете са законском затезном каматом, рачунајући од дана подпошења тужбе па до исплате, као и да надокнаде тужницима трошкове овог поступка у укупном износу од 5.411,00 динара са законском затезном каматом, рачунајући од дана пресуђења па до исплате, све у року од 15 дана под претњом принудног извршења.

Пресудом Окружног суда у Новом Саду Гж. 233/96 од 5. септембра 1996. године, и то ставом 1, жалба тужених се делимично уважава и пресуда Општинског суда у Бечеју П. бр. 644/89 од 5. октобра 1994, у делу одлуке о камати на главницу, преиначује се тако што на досуђени износ од 5.373,20 динара законска камата почиње тећи од 10. августа 1994, а вишак захтева за камату од подпошења тужбе до 9. августа 1994. се одбија; док се другим ставом изреке у преосталом делу жалбе одбија и првостепена пресуда у побијаном усвајајућем делу потврђује.

* Тужници су Иван и Добрица Којић из Руме, а тужени су Фонд за стамбене услуге, грађевинско земљиште, путеве и комуналну изградњу Општине Бечеј као правни следбеник СИЗ-а за комуналну изградњу Општине Бечеј и Јавно предузеће „Водоканал” из Бечеја.

Против другостепене пресуде и то делом којим је потврђена првостепена пресуда, тужени су благовремено изјавили ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући наведену другостепену пресуду у побијалом делу, у смислу члана 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да је ревизија тужених основана.

Основано се у ревизији тужених истиче да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено.

Нижестепени судови обавезују тужене да тужиоцима солидарно накнаде штету до које је дошло изливањем фекалја из канализационе мреже, налазећи да је првотужени обавезан да то учини на основу споразума закљученог између правног претходника првотуженог са пок. Маром Маровић, а да је друготуженик у обавези да штету тужиоцима накнади пошто он одржава канализацију, за чије одржавање наплаћује услуге.

Врховни суд сматра да се овакав закључак нижестепених судова о солидарној одговорности тужених за накнаду штете за сада не може са сигурношћу прихватити.

Наиме, уколико је тачан навод тужбе да су тужиоци право својине на оштешеној непокретности стекли од сада пок. Маре Маровић по основу уговора о доживотном издржавању, они нису универзални правни следбеници пок. Маре, па уговор закључен између пок. Маре и правног претходника првотуженог нема дејства и за тужиоце у смислу члана 148 Закона о облигационим односима.

Обавезу друготуженог на накнаду штете нижестепени судови заснивају на чињеници да друготужени одржава канализацију из које је дошло до изливања фекалија па и штете, те да се за одржавање те канализације наплаћују услуге. По нахођењу Врховног суда, друготужени би био одговоран за накнаду ове штете само уколико је до изливања из канализације и штете дошло због пропуста у одржавању канализације.

Одредбом члана 631 Закона о облигационим односима, између осталог, прописано је да се под „грађевином“ подразумева и канализација, док је одредбом члана 644, став 1, 2 и 3 истог закона прописано у чему се састоји одговорност извођача и пројектанта за солидност грађевине, ставом четвртим истог члана да су извођач и пројектант одговорни према одредбама претходних ставова не само наручнику, него и сваком другом стипендијанцу грађевине. Тужиоцима, као имаоцима прикључка на канализацију, припада право на накнаду штете сходно наведеном пропису уколико је до штете дошло од несолидне градње канализације. Најзад, одредбом члана 207 Закона о облигационим односима прописано је да наручилац и извођач радова на непокретности солидарно одговарају трећем лицу за штету која му настане у вези са извођењем тих радова.

Стога ће првостепени суд у поновном поступку поуздано утврдити ко су наручилац, извођач радова и пројектант канализације из које је изливањем настала спорна штета, да ли је до штете дошло због недостатака у изради грађевине, недостатака у плану (пројекту), или пак због недостатака у одржавању канализације, као и у каквој је улози био правни претходник првотуженог при градњи исте, те ће првостепени суд, пошто расправи сва наведена спорна питања и утврди чињенично стање, поново одлучити о тужбеном захтеву.

(Решење Врховног суда Србије Рев. бр. 1377/97, од 13. маја 1997)

СОЛИДАРНА ОДГОВОРНОСТ ИЗВОЂАЧА И НАРУЧИОЦА

3

Извођач и подизвођач радова на изградњи гасовода, надзорни орган и инвеститор солидарно су одговорни за штету на лицу (члан 207 ЗОО), које је, у мрачној улици, зашло о земљу набацану на београдски трасу преко које је ископан канал и чеоним делом главе ударило у ивицу београда, те задобило телесну повреду.

Из образложења:

У поступку пред првостепеним судом утврђено је да се тужилац 16. маја 1991. године око 22 часа кретао бетонском пешачком стазом кроз „Шпицер“ башту у Беоцину, у правцу „Старог дворца“; да је тада био потпуни мрак јер уличне светиљке нису радиле; да је том приликом запео о земљу набацану на бетонску стазу преко које је ископан канал ширине 50 центиметара и дубине око 80 центиметара; да је ударио чеоним делом главе о ивицу бетона; да су у тој башти извођени радови на изградњи гасовода које је инвестирао четвртотуженик; да је друготуженик био извођач радова а првотужени подизвођач; да су на месту прелаз преко тог канала постојале две даске „штафије“, ширине око 10 центиметара, једна до друге, без држача, и жуте траке; и да је са леве и десне стране било наслага ископане земље. У поступку је даље утврђено: да је тужилац након пада пренет на хируршко одељење Института за хирургију, где је констатовано да је дошло до потреса мозга, нагњечења раздерне ране у пределу чела и десне обрве, носног крилца, носне преграде и горње усне, вишеструких прелома костију чела са помаком коштаных уломака и оштећења чеоне шупљине односно чеоних синуса; да је извршен хируршки захват; да је након осам дана отпуштен из болнице на кућну негу. Одговарајућим вештачењем у поступку утврђено је да се радило о тешким телесним повредама које остављају трајно умањење животне активности од 20%; да је код тужиоца дошло до повлачења обрве десног ока, снижења очног отвора због делимичног спуштања капка тог ока; да се те промене на оку виде на раздаљини од 5 до 6 метара, због чега је код тужиоца наступила наруженост тежег степена; да је тужилац приликом повређивања и током лечења трпео физичке болове и страх различитог интензитета и трајања, од најјачег до најслабијег, и да је тужилац у моменту задобијања повреде био млад човек (рођен је 1966).

Међу парничним странкама није спорна чињеница да су првотуженик и друготуженик извођач и подизвођач радова, да је трећетуженик надзорни орган, а четвортуженик инвеститор, и да је до пада тужиоца дошло зато што туженици нису обезбедили канал ископан преко пешачке стазе, нити су прелаз преко канала на одговарајући начин обележили постављањем жуте траке и држача, или чак и светлосним сигналом упозорили на опасност, због недостатка уличног светла.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања, које се према члану 385, став 3 ЗПП ревизијом не може побијати, нижестепени судови су и, по становишту Врховног суда, основано закључили, да је тужени ДГВП „16. октобар“ из Беоцина као подизвођач, у смислу одредаба члана 207 ЗОО а облигационим односима, солидарно одговоран са осталим туженицима за штету коју је тужилац због тог узрока претрпео, на су правилно применили материјално право када су тужбени захтеви тужиоца усвојили и одлучили као у изреци првостепене пресуде.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 1632/97, од 2. јула 1997)

ОДГОВОРНОСТ ЗА РАДОВЕ НА НЕПОКРЕТНОСТИ

4

Наручилац и извођач радова солидарно одговарају за штету која може да настане на возилу због постојеће штете на коме су извођени радови није био безбедан за возњу, а нишци су исправљени препреке на улазу и излазу улица, нишци су исправно исправљени саобраћајни знаци.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Бечеју П. 45/89 од 15. марта 1993. године, обавезују се тужени да солидарно накнаде штету тужиоцу – да му исплате противвредност новог аутомобила „застава лада рива 2107“, по цени на дан исплате, као и да му накнаде трошкове поступка у досуђеној висини.

Пресудом Округног суда у Новом Саду Гж. 898/94 од 16. маја 1996. године, жалба туженог се одбija и назначена првостепена пресуда се потврђује, док се жалба трећетуженог уважава и пресуда у односу на њега укида, те се предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење у том делу.

Против другостепене пресуде првотужени је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду у смислу чл. 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да је ревизија основана.

Према утврђењу судова, првотужени је био инвеститор изградње фекалне канализације у Бечеју, радове је извео извођач кога је првотужени ангажовао. При обављању ових радова оштећен је постојећи асфалт на колвозу јавног пута, и зато је првотужени са друготуженим, као специјализованом организацијом за изградњу путева, закључио уговор за довођење у првобитно стање коловоза улице Хајдук Вељка у Бечеју, и обезбедио вођење стручног надзора. Док радови још нису били предати првотуженом, скинуте су препреке са улаза и излаза улица М. Пијаде и Х. Вељка, али се није могло утврдити ко је то учинио. Тужилац се 7. VIII 1988. године кретао улицом М. Пијаде управљајући својим путничким аутомобилом назначене марке. Како је ова улица била обележена саобраћајним знаком да је улица са првенством пролаза, напласком на сектор раскрснице са улицом Х. Вељка, тужиоцу је са десне стране наишло возило иностране регистрације. Возач овог возила, крећући се улицом Х. Вељка која није имала било какву сигнализацију, веровао је да се креће улицом са правом првенства. На раскрсници назначених улица дошло је до бочног судара ова два возила и до штете на путничком аутомобилу тужиоца.

Одредбом члана 207 Закона о облигационим односима предвиђена је одговорност наручиоца и извођача радова на непокретности према трећим оштећеним лицима као посебан облик њихове солидарне одговорности.

Из утврђених чињеница следи да је друготужени као извођач радова био задужен за непосредан надзор о стању на путу док радови не буду окончани. Првотужени је као наручилац радова такође био дужан да предузме све мере ради отклањања штете која би могла да настане за трећа лица у вези са извођењем назначених радова. Ова његова одговорност је објективне природе. Стога, непостојање физичких препрека на путу у ул. Хајдук Вељка, у ситуацији када пут није био безбедан за кретање моторних возила јер није имао потребне саобраћајне знаке указивало би да друготужени није обезбедио потребну контролу стања овог пута до његове предаје инвеститору, па би

првотужени као наручилац радова био са пзвођачем солидарно одговоран за штету коју би треће лице у вези са овим пропустима претрпело.

Међутим, за закључивање о одговорности првотуженог за сада нису утврђене све чињенице које су од значаја. Наиме, судови су пропустили да утврде да ли су уз одговарајућу пажњу возачи назначених возила могли да избегну саобраћајну незгоду, иако су имали слободан улаз на раскрсницу. Оба возила су наилазила на раскрсницу, а с обзиром на њену прегледност, ваљало би утврдити да ли су се кретали прилагођеном брзином за услове пута; затим, на којој удаљености су возачи могли уочити наилазак другог возила и да ли су могли да предузму одговарајућу радњу како би незгоду избегли.

Наведено утврђење је од значаја ради оцене да ли постоје услови за примену чл. 192 ЗОО, о подељеној одговорности.

Судови утврђују да је у овој незгоди оштећен путнички аутомобил тужиоца и да се ради о тоталној штети. Кад настане тотално оштећење возила, висина штете утврђује се на основу вредности моторног возила у време утврђења штете, умањена за вредност остатка оштећеног возила, при чему ту вредност представља цена новог возила умањена за износ амортизације и вредност остатка.

Висину штете судови нису утврдили на изложени начин, мада је у записнику о оштећењу возила од 9. VIII 1988. године, у који је првостепени суд извршио увид, наведено да је вредност остатка возила 25%. Није расправљено ни да ли је до момента штетног догађаја предметно возило амортизовало у неком проценту и ако јесте, колика је висина амортизације, а то је било могуће утврдити саслушањем вештака.

Ради правилне примене материјалног права, ваљало је ово спорно питање на поуздан начин расправити и на тај пропуст се у ревизији основано указује.

Из ових разлога, у складу са одредбом из чл. 395, став 2 ЗПП, одлучено је као у изреци.

У наставку поступка првостепени суд ће извођењем доказа утврдити потребно чињенично стање, па ће поново одлучити о неоснованости тужбеног захтева и односу на првотуженог

(Решење Врховног суда Србије Рев. бр. 5530/96, од 26. фебруара 1997)

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ ОД ОПАСНЕ СТВАРИ ИЛИ ОПАСНЕ ДЕЛАТНОСТИ

5

Предузеће које обавља опасну делатност одговара за штету коју радник изврши од опасне ствари и у случају када је оно држалац, док је друго лице сојственик опасне ствари.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Бору П. број 343/94 од 27. VI 1996. године, делимично је усвојен тужбени захтев тужиље и туженик је обавезан да јој на име накнаде нематеријалне штете коју трпи услед душевних болова због смрти сина, исплати износ од 50.000,00 динара са законском затезном каматом,

рачунајући од 27. VI 1996. па до исплате; док је за већи износ од досуђеног (тражен је износ од 100.000,00 динара) тужбени захтев тужиље одбијен као неоснован. Истом пресудом туженик је обавезан да тужиљу на име накнаде трошкова парничног поступка плати износ од 963,00 динара.

Решавајући о жалби туженика изјављеној против те пресуде, Окружни суд у Зајечару пресудом Гж. 1792/96 од 27. IX 1996. године, одбио је жалбу као неосновану и потврдио првостепену пресуду у делу I става изреке који се односи на усвајајући део тужбеног захтева, као и у погледу одлуке о трошковима парничног поступка.

Против те пресуде Окруженог суда у Зајечару туженик је благовремено изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужиља је дала одговор на ревизију.

Испитујући побјану пресуду у смислу члана 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да ревизија није основана.

У проведеном поступку нема битне повреде одредаба парничног поступка из члана 354, став 2, тачка 10 ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а ни других повреда из члана 354, став 1, тачка 1 и 2 ЗПП, због којих се иначе ревизија може изјавити.

Разлози ревизије о погрешној примени материјалног права ипсу основани.

У поступку пред првостепеним судом утврђено је да је син тужиље, Бугариновић Жељан из Бора, погинуо на дан 25. III 1993. године; да је до несреће дошло на тај начин што је радећи на демонтажи старе електроинсталације на кранској стази у погону рафинације, на ужем делу те стазе, пригњечен великим краном уз посећни стуб и да је од задобијених повреда одмах умро. У поступку је даље утврђено да је правноснажном пресудом Општинског суда у Бору К. број 363/94 од 23. децембра 1994. године, радник туженог Владимир Страповић из Кривеља оглашен кривим и кажњен, што је кривичном приликом као бригадир групе електромонтера, у којој је радио и покојни Жељан, опточео радове на демонтажи дотрајалих каблова на кранској стази а да о томе није обавестио руководиоца погона топioniце, задуженог за ремонт, нити било које друго одговорно лице, ради обуставе рада мостног крапа носивости 12,5 тона који је био у погону и чији је део пригњечено уз посећни стуб на суженом делу стазе сада пок. Жељана. Даље је утврђено да је сада пок. Жељан својом непажњом прешао на ужи, необезбеђени део кранске стазе, на којем је, као на опасном месту забрањено задржавање, да је таквим својим поступањем делимично и сам допринео да до тог несрећног случаја и смртне последице дође, и да је његов допринос у настанку штете једнак доприносу туженог, односно његовог окривљеног радника. Вештачењем у поступку такође је утврђено да је тужиља због смрти сина Жељана претрпела душевне болове јаког интензитета и дугог трајања и да ће болове средњег интензитета трпети до краја живота.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања, које се према члану 385, став 3 ЗПП ревизијом не може побјати, нижестепени судови су, и по становишту Врховног суда, основано закључили да тужиља као родитељ, у смислу члана 201, став 1 ЗОО, има право на тражену накнаду, да је туженик, у смислу одредаба члана 173 и 174 истог закона, одговорио за штету коју тужиља трпи у обиму од 50% и да је дужан да исту накнаду, па су правилно применили материјално право када су тужбени захтев тужиље, за досуђени износ, усвојили и одлучили као у изреци првостепене пресуде.

Разлоге које су за своје одлуке дали окружни и општински суд, у свему као правилне, потпуне и основане, прихвата и овај суд.

Неоснован је и за другачију одлуку о тужбеном захтеву без утицаја, навод ревизије који се односи на околност да је до смрти Жељана дошло дејством опасне ствари која није у власништву туженог већ топioniце и рафинације бакра деоничког друштва у саставу РТБ Бор, јер је туженик био њен држалац, што је несумњива чињеница, и вршилац опасне делатности, а што је у смислу одредаба члана 174 ЗОО довољан основ за његову грађанско-куправну одговорност. Тим пре, јер туженик ипједним поузданим доказом у току поступка није уверпо суд да су се у конкретном случају стекле околности које би га, у смислу члана 177 ЗОО, ослободиле од одговорности за штету, чијем наступању је допринео његов радник који је поменутом правноснажно пресудом К. 363/93 окривљен и осуђен.

Истицање туженика у ревизији да је накнада по основу претрпљених душевних болова превисоко одмерена, Врховни суд је оценио и налази да је неосновано, јер накнада зависи од интензитета и временског трајања душевних болова и треба да представља правичну сатисфакцију за сва трпљења којима је тужиља изложена, како су то правилно закључили и нижестепени судови.

Остали наводи ревизије у суштини се свде на побијање другостепене пресуде због непотпуне и погрешно утврђеног чињеничног стања, а како се према члану 385, став 3 ЗПП, ревизија због тога не може изјавити, то их овај суд није ни узимао у предмет посебне оцене, шти их је образлагао.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 525/97, од 3. јуна 1997)

ОПАСНА ДЕЛАТНОСТ

6

Без обзира на чињеницу да сама основна делатност туженог не представља опасну делатност, у конкретном случају ради се о организацији процеса рада коју је успројило тужено предузеће, а која се састоји у обавези запослених у трафикама туженог да дневни пазар односе кућама, па је на такав начин створена објективна могућност са реалном вероватноћом да ови запосленци радници могу бити изложени нападима у циљу ошимања пазара који собом носе.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу, тужиља је запослена у туженој компанији као продавачица новина у трафици у Новом Београду. Дана 5. XII 1991. године, тужиља се по завршетку радног времена са целокупним дневним пазаром удаљавала од радног места и том приликом била нападнута од Н.Н. нападача. Непознати нападач је у покушају да јој одузме дневни пазар, тужиљу претукао и нанео јој телесне повреде из којих је и проистекла штета чију надокнаду тужиља тражи. Тужиља је пријавила ово кривично дело, о чему постоји потврда СУП-а Београд КУ бр. 46405/91 од 9. I 1992. године. У поступку је утврђено да је у туженој компанији рад у трафикама био организован тако да запослени на крају радног времена дневни пазар односе кући и предају га тек сутрадан благајнику који колима долази по пазар. Такође је утврђено да је месец дана после овог догађаја измењен начин предаје пазара

тако што су трафике добиле металне касе. У проведеном поступку вештачењем је утврђено да је тужилца претрпела лаке телесне повреде лица, ока и груди, због чега је лечена двадесет пет (25) дана, као и да је претрпела психичку реакцију примарног страха јаког интензитета.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, првостепени и другостепени суд стали су на становиште да постоји основ одговорности тужене по основу одговорности за штету од опасне ствари или опасне делатности, и тужилци су досудили нематеријалну штету у наведеним износима.

Врховни суд Србије у Београду, међутим, стао је на супротно становиште, налазећи да нису испуњени услови из одредбе члана 154 Закона о облигационим односима, јер се у конкретној ствари не ради о опасној ствари и опасној делатности, па нема услова за примену члана 173 и 177 наведеног закона.

Наведено правно становиште Врховног суда Србије није основано.

Према чињеничном утврђењу и правном становишту судова, није спорно да је тужилца претрпела повреду на раду у смислу члана 34. тачка 2 и члана 47, став 3 Закона о основним правима из пензјског и инвалидског осигурања (*Службени лист СФРЈ* бр. 27/92), што јој даје право на накнаду штете под условима прописаним одредбом члана 85, став 1 Закона о радним односима (*Службени гласник Републике Србије* бр. 45/91 и 18/92) који упућује да ће се раднику накнадити штета по општим начелима одговорности за штету.

Међутим, неосновано ревизијски суд налази да нису испуњени услови за примену чл. 154, тачка 2 Закона о облигационим односима којим је прописано да се за штету од ствари или делатности од којих потиче повећана опасност штете за околину, одговара без обзира на кривницу, сматрајући да се у конкретном случају не ради о опасној ствари и опасној делатности. Без обзира на чињеницу да сама основна делатност туженог не представља опасну делатност, у конкретном случају се ради о организацији процеса рада коју је устројило тужено предузеће, а које се састоји у обавези запослених у трафикама туженог да дневни пазар односе кућама, па је на такав начин створена објективна могућност са реалном вероватноћом да ови запослени радници могу бити изложени нападима у циљу отимања пазара који собом носе. Дакле, тужено предузеће је организовало рад тако што је створен повећани ризик за пазивање штете, па се из тог разлога његова делатност може сматрати опасном делатношћу, што истовремено представља и каузалну везу између штетног догађаја и туженог као одговорног лица.

(*Пресуда Савезног суда Гзс. бр. 19/97, од 29. маја 1997*)

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ КОЈУ ПРОУЗРОКУЈЕ ПАС

7

За штећу коју проузрокује пас одговара његов власник, без обзира на кривину, јер пас представља опасну ствар.

Из образложења:

Из утврђеног чињеничног стања произлази да је тужеников пас, почетком маја 1992. напао тужилцу Зорницу – ујео је за колена и стомак, те јој нанео телесне повреде. Тужилца је у то време била у летом месецу трудноће, па је због таквог стања доживела шок, пала у несвест и претрпела интензиван

страх, а због нанетих телесних повреда и физичке болове. Због задобијених повреда тужиља је затражила лекарску помоћ, па је примила инјекцију јер је постојала опасност да је пас бесан. После овог догађаја, туженишков пас је, 14. маја 1993, попово напао тужиљу и њено малолетно дете. Том приликом је тужилац Зоран покушао да заштити тужиљу и малолетно дете, па га је пас угризао за руку и нанео му телесне повреде. Због тога се обратио лекару, те му је указана лекарска помоћ. Претрпео је физичке болове и изванредан страх, како за себе тако и за супругу и малолетно дете.

Код овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су правилно закључили да је тужилац одговоран за накнаду штете по принципу објективне одговорности, односно одговорности за штету од опасне ствари, јер пас представља опасну ствар за коју у случају причиншавања штете одговара власник опасне ствари, у конкретном случају тужени као власник пса. Такође су правилно нижестепени судови тужиоцима досудили износе за поједине врсте штете, сходно чл. 200 Закона о облигационим односима.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 5002/96, од 19. фебруара 1997)

НЕМА НАКНАДЕ ШТЕТЕ ЗБОГ УБИСТВА ПСА СКИТНИЦЕ

8

Ловац који убије пса скићницу није дужан да његовом власнику накнади ипак узроковану штету, јер за правила ловачког друштва овлашћују и обавезују да ушћићава псе без надзора, ако их заћекне на удаљености од 100 или више метара од најближе куће у насељу.

Из образложења:

Према утврђењу суда, 18. III 1991. године тужени је са пушком дошао у поље са намером да убије неког пса скићницу, о чему је претходно обавестио повереника за лов ловачког друштва у Параћину. Наиме, према одредбама календара акција и лова овог ловачког друштва, ловци су дужни да уништавају све врсте штеточина, а псе и мачке скићнице уопћко су удаљене 100 м од насеља. Тужени је у пољу затекао тужночевог пса без надзора, на удаљености од преко 300 м од последње куће села Г. Мутница. Оцењујући да се ради о псу скићници пошто је пас покушао да га нападне, тужени га је убио из ловачке пушке.

Ценећи утврђене чињенице, основан је закључак суда да у условима конкретног случаја нема места примени одредаба облигационог права о накнади штете, па је суђено правилном применом материјалног права када је тужбени захтев одбијен.

Наиме, тужилац је свог пса оставио без надзора у пољу, на удаљености од најближе куће у селу преко 300 м, па како је пас испољио агресивност према туженом, то је овај основано стекао уверење да се ради о псу скићници кога је на основу правила ловачког друштва био овлашћен да убије, што је и учинио. Из таквих околности следи да тужени није одговоран што је до ове штете дошло.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 1120/97, од 16. априла 1997)

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ КОЈУ УЗРОКУЈЕ РИС

9

Рис сјада у ред дивљих животиња из фамилије мачака, које су заштићене трајном забраном лова, па стога за штету коју он проузрокује не одговара ловачко друштво него Република Србија.

Из образложења:

У поступку пред првостепеним судом утврђено је да је тужоцу, у поћи између 29. и 30. априла 1990. године, дивља животиња из фамилије мачака (рис) заклала седам оваца просечне тежине по 48 килограма; да су овце биле затворене у тору постављеном у њиви на око 120 метара од колибе; да је на том подручју у истом периоду, на исти начин заклано још око 90 оваца других људи; да се на подручју села Горњих Кошаља појавио рис који је убјен; и да се то подручје налази наспрам села Оклетца, где тужилац живи и где је своје овце држао. У поступку је такође утврђено да Ловачко друштво „Соко“ из Бајине Баште нема у својој ловној основи ниједну дивљач којом газдује а која би спадала у ред мачака (где спада и рис) који је као дивљач заштићен трајном забраном лова; и да се место где је штета причињена не налази у резервату тог ловачког друштва. Вештачењем у поступку од стране вештака пољопривредне струке Алемшијевић Милована из Бајине Баште, од 29. VIII 1995. године, утврђено је да висина штете коју тужилац трши износи укупно 1.344,00 динара.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања, које се према члану 385, став 3 ЗПП ревизијом не може побити, нижестепени судови су, по становишту Врховног суда, основано закључили да је штету тужоцу причињила дивљач која је заштићена трајном забраном лова (у ту групу спада и рис), и да је стога за њену накнаду, у смислу члана 54 Закона о ловству који је у време причињене штете био на снази, одговорна тужена Република Србија. Правилно су поступили и када су тужбени захтев тужоца у односу на тужену Републику Србију за досуђени износ са законском каматом усвојили, а у односу на тужено ловачко друштво као неоснован одбили.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 4364/96, од 10. октобра 1996)

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ ОД МОТОРНОГ ВОЗИЛА

10

Ако моторно возило, крећући се својом саобраћајном траком, налетти на остављени точак непознатог возила, одбаци га на супротну саобраћајну траку и њиме нанесе штету оружјем моторног возила, тада се сматра да је реч о штети насталој употребом возила, за коју важе правила о објективној одговорности.

Из образложења:

Нижестепени судови су утврдили да је возило тужоца оштетено у саобраћајној незгоди која догодила 1. јула 1994. године на магистралном путу Ниш–Врање. Том приликом, возило осигураника туженог „застава 101“, крећући се својом саобраћајном траком, налетело је на точак који је отпао од непознатог возила, тај точак одбацило на супротну саобраћајну траку у мо-

менту када се њоме кретало возило тужиоца, услед чега је дошло до оштећења овог возила. Тужени за овако насталу штету није одговорио јер на страни његовог осигураника нема кривице. Напротив, радило се о препреци на путу коју осигураник није могао предвидети ни избећи, па како штета није настала услед његових пропуста и непажње већ случајно, није дужан да овако насталу штету тужоцу накнади.

По налазу Врховног суда, наведени закључак се за сада не може прихватити зато што, због погрешне примене материјалног права, у проведеном поступку нису утврђене све битне чињенице за доношење одлуке о тужбеном захтеву тужиоца.

У конкретном случају, наиме, ради се о штети која је проузрокована употребом моторног возила које је код туженог осигурано од одговорности за штете причињене трећим лицима. Те одговорности тужени се може ослободити под истим условима под којим се одговорности може ослободити власник возила. За закључак судова да се штетни догађај од 1. јула 1994. године у конкретном случају није могао избећи, нема ослоњања у списима и изведеним доказима, јер у проведеном поступку није утврђено под којим околностима је осигураник туженог налетео на препреку која је оштетила возило тужиоца. Уколико је на том делу пута брзина вожње ограничена, или осигураник туженог критичном приликом није вожњу прилагодио саобраћајној ситуацији, односно условима пута и врсмена (а да јесте, препреку је могао уочити и избећи), онда нема места искључењу одговорности туженог као осигуравача.

(Решење Врховног суда Србије Рев. бр. 2357/97, од 10. септембра 1997)

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ ОД АУТОМОБИЛА

11

Лице које је гурајући тачући аутомобил и помажући тако возачу да упали мотор, услед наглог покретања аутомобила пало и задобило тешку телесну повреду, има право да од држаоца аутомобила захтева накнаду штете по правилима о одговорности за описне ствари.

Из образложења:

Према чињеничном стању утврђеном у поступку, тужени је са својим пријатељима 5. септембра 1983. године био у локалу тужиље. Када је пошао кући, утврдио је да кола нису могла да крену, па је на његов позив тужилца изашла да заједно са његовим пријатељима помогне у гурању кола како би упали мотор. Тужени се налазио у колима за воланом и подстицао тужилца да гура јаче. Када је мотор упаљен и возило нагло кренуло, тужилца је пала и задобила тешку телесну повреду – прелом врата бутне кости десне ноге, са помаком уломака, због чега је оперисана 12. септембра 1983. године. Приликом операције, отклоњена јој је глава бутне кости и убачена протеза – вештачка глава. Према налазу и мишљењу вештака, општа животна активност тужилца умањена је за 50%; постоји и наруженост средњег степена; видљив је ожиљак од хируршке интервенције (дужине око 25 cm, ширине 1 cm, тамније боје, са бројним тачкастим ожиљцима са стране); ходање тужилца могуће је само са штакама, успорено и несигурно. Трпела је страх од осам

степену уобичајене скале, који се према налазу и мишљењу вештака постепено смањивао, те бол такође од осам степену уобичајене скале, који се исто тако смањивао, према налазу и мишљењу вештака.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су, правилно, делимично усвојили тужбени захтев, уз разлоге које у целини прихвата и Врховни суд, па не стоје наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

У конкретном случају, по правилном опредељењу нижестепених судова, испуњени су услови за одговорност туженог за штету од опасне ствари, у смислу одредаба чл. 173 и 174 Закона о облигационим односима. Тужени је власник путничког аутомобила, као опасне ствари, те је стављањем ове опасне ствари у погон проузроковао штету, односно повређивање тужилце. Због тога је он правилно обавезан да тужилцу штету накнади, кад се имају у виду све околности конкретног случаја, односно услови из члана 200 Закона о облигационим односима, који су такође у овом случају правилно примењени.
(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 4411/97, од 15. октобра 1997)

ПОДЕЉЕНА ОДГОВОРНОСТ

12

Ако је тужилац своју кућу самовласно и технички непрописно прикључио на градску канализацију, преко колектора туженог комуналног предузећа „Водовод“, а предузеће примило од њега одговарајућу накнаду за прикључак и уредно му слало рачуне за плаћање месечне накнаде, тада постоји њихова подељена одговорност за штету насталу услед зачељења изводног дела канализације и изливања фекалних вода у сутеренске просторије тужилоца.

Из образложења:

У поступку је утврђено да је тужилац извршио прикључак породичне стамбене зграде заједно са сутеренским просторијама на градску канализацију преко колектора туженог у улици Душановој, а да за то није добио посебно одобрење туженог; да је извршио одговарајућу уплату накнаде за прикључак и да редовно плаћа текућу накнаду за употребу канализације; да је све ово урадио пошто је претходно његова стамбена зграда као грађевински објекат подигнута на основу одобрења за градњу и одобрења за употребу. Вештачењем је утврђено да је наведени колектор преко кога се тужилац укључио у канализацију општег типа, што претпоставља пријем и одвођење како фекалија тако и површинских вода, и да тужилчев прикључак није технички изведен на начин који одговара таквом колектору. Према налазу вештака, тај колектор није правилно димензиоисан и ограничене је пропусне моћи, а урађен је на бази прорачуна на падавине повратног дејства од две године уместо на дужи период. Тако у критично време обилнијих падавина, 6. августа 1986. и 19. маја 1987. године, није могао да прими сву воду за протицање кроз канализационе цеви, па је услед тог физичког зачељења изводног дела канализације од Душанове улице дошло до изливања фекалних вода у тужилчеве сутеренске просторије. На тај начин тужилоцу је причињена штета, која према налазу вештака износи 12.897,20 нових динара. Даље је утврђено

да прикључак тужночеве зграде није технички правилно изведен јер је вертикални прелом канализационе цеви урађен на 3 до 3,5 метара од главног колектора, где је било нужно урадити ревизиони шахт, да због тог недостатка тужени не би могао тужиоцу да да дозволу и легализује ово прикључење, или би морао да да одређена техничка решења да би се спречило враћање фекалија и површинских вода.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, правилна је оцена нижестепених судова да је до настале штете дошло услед подељене одговорности тужиоца и туженог. Одговорност тужиоца огледа се у томе што се није обраћао туженом за одобрење за прикључак и што прикључак не испуњава све техничке услове. Тужени је одговорио за то што је колектору неправилно димензиоисан капацитет на при обилнијим падавинама, као што је то у овом случају, није могао да прими сву воду, и што је низводно дошло до загушења.

Стоји тврдња туженог у ревизији да не би дозволио прикључак због технички непотпуно изведеног прикључка којим се не спречава враћање фекалија и воде. Међутим, утврђене чињенице да је тужени примио напад за прикључак, да уредно шаље тужиоцу рачуне за плаћање месечне накнаде, а да ипје предузео одговарајуће радње да plombира прикључак тужночеве зграде док исти не пзведе према техничким нормативима – говоре да је тужени такође допринео настанку штете и да је одговорио за штету коју тужилац трпи, како су то правилно закључили шжестепени судови. За ову одлуку дати су правилни разлози, које у свему прихвата и Врховни суд, па су неосновани наводи ревизије да је једини узрок штете неправилно изведен прикључак.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 3851/96, од 9. априла 1997)

Ако је ударну рују на путу којим се кретио аутомобил возач са просечном пажњом и просечним возачким искуством могао благовремено уочити и избећи, тада се руја не може сматрати искључивим узроком пројасни аутомобила, нешто долази у обзир подељена одговорност за штету.

Из образложења:

У поступку пред првостепеним судом утврђено је да је у саобраћајној незгоди која се догодила 29. II 1992. године на локалном путу Пригревица–Стапар, тотално оштећено тужночево путничко возило марке „хундаји поип 1,5 ГЛС“, производње 1991. До незгоде је дошло када је тужночева супруга Марица (у поступку сведок) возећи дозвољеном брзином између 60 и 70 km/h, изненада павшила на ударну рупу (пречника 0,40 метара и дубине 10 центиметара) у равни коловоза, и у покушају да исту избегне, закачила је левим предњим точком. Због тога је изгубила контролу над возилом, слетела с пута и преврнула се у одводни канал са десне стране ударивши при том колима у бетонски километарски сат. У поступку је, вештачењем вештака саобраћајне струке, утврђено да је том приликом возило тужиоца тотално оштећено, да висина штете с обзиром на тржишну вредност возила таквог типа и марке, по одбитку вредности остатка, износи 13.036 DM и да је у моменту настанка штете послове одржавања, заштите, развоја и управљање локалним и некатегорисаним путевима, преко туженог предузећа „Сомборпутеви“, обављала тужена Општина Сомбор.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да је штета коју је тужилац због оштећења свог аутомобила претрпео проишла из узрока за који су тужена општина и тужено предузеће криви, јер у смислу уговора У. 139/91 од 14. XI 1991. године, нису извршили потребне радове и предузели одговарајуће мере на одржавању локалног пута Л-410 Пригревица, пут Сомбор–Стапар, нити су о стању на том путу односно коловозу и о његовим карактеристикама обавестили кориснике тог пута, који је повсреп на управљање туженој општини. Стога су усвојили тужбени захтев тужиоца и туженике солидарно обавезали да му на име накнаде материјалне штете исплате динарску противвредност валутног износа од 13.036 DM, у којој је висина штете утврђена са припадајућом законском каматом.

Врховни суд, при оцени навода изјављене ревизије, налази да се ревизијом туженика такво правно стаповиште нижестепених судова основано побија као непоуздано и засновано на погрешној примени материјалног права.

Наиме, ако је тачан налаз вештака Марчел Добана, на којем је првостепени суд засновао свој правни закључак – да је ударна рупа релативно малих димензија, да је возач са просечним возачким искуством и психофизичким стањем, на удаљености од око 50 метара, могао да је уочи и избегне, да он као вештак нема сазнање да ли је спорно возило ударило у рупу или је до слетања и превртања дошло услед обилажења ударне рупе и неслагања возача, сведока Марине, приликом те радње – онда је код таквог стања ствар сасвим нејасно и неразумљиво на основу којих је то одлучних чињеница првостепени суд утврдио да је узрок штете искључиво у пропустима тужешка и да у њеном настанку нема доприноса и возача, сведока Марине, а што за правилну примену чл. 192 ЗОО није без значаја.

Из налаза поменутог вештака Марчела и његове допуне проишлаци: да у конкретном случају нема трага кочница, који иначе при брзини од око 70 km/h треба да износи отприлике 45,5 метара; да је пут био прав, од асвалта широког 6 метара; да је видљивост била добра. Према томе, све ове околности нису без значаја за уочавање и избегавање спорне ударне рупе, а следствено и евентуалне штетне последице. Осим тога, из исказа тужиоца саслушаног на расправи одржаној 21. V 1992, проишлаци да је сведок Марина ударну рупу на коловозу приметила пре штетног догађаја и да је при том мислила да није „опасна“ све док се није приближила. То опет може упућивати на закључак да се и није радило о изненадној препреци на путу, него да је сведок Марина, услед своје непажње или недостатка возачког искуства (будући да је возачку дозволу добила тек септембра 1991), изгубила контролу над аутом, па је због тога, како сама наводи, закачила десну банкишу и потом је дошло и до превртања возила.

(Решење Врховног суда Србије Рев. бр. 1817/96, од 15. маја 1996)

ПОДЕЉЕНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ И ОДМЕРАВАЊЕ НАКНАДЕ

За штећу на аутомобилу који је налетео на шахти са поклопцем издигнућим изнад нивоа коловоза јавног пута, одговорно је предузеће за одржавање путева, јер је било дужно да издигнућим шахти обележи одговара-

јућим саобраћајним знацима и знацима уџозорења. Али, ако возач није возњу прилагоднo условима саобраћаја, иако је видљивост била оижеана због на- несене прашине, ако је, сем тога, знао да се на тоу делу уића налази издигнути шахт, тада треба сматрати да је и он допринео настанку иштете, и то у висини од 10%.

Из образложења:

Предмет овог спора је тужбени захтев за накнаду штете као последице саобраћајне незгоде, која се догодила 17. јуна 1978. године, и у којој је оштећено тужбичево возило марке „форд-таунус“, рег. ознаке НС 193-031. До штете на возилу тужбичево дошло је када је оно палетело на шахт са поклопцем који је био издигнут изнад нивоа коловоза, а налазио се на средини коловоза јавног пута, на граници парцела бр. 8531 и 8529/5.

Према одредбама Закона о путевима (Службени лист САНВ бр. 5/82) који је важно у време спорног догађаја, за штету коју корисник пута претрпи, ако је настала због пропуштања правовременог извршења потребних радова и предузимања одговарајућих мера на одржавању јавних путева, одговара организација за одржавање путева. Према одредби члана 19 наведеног закона, о поверавању на управљање магистралних и регионалних путева одлучује Скупштина САНВ Војводине, а о поверавању на управљање локалног пута – скупштина општине на чијој територији се пут налази. Утврђено је да је (одлуком о одређивању и поверавању на управљање локалних путева града Новог Сада) туженом, односно његовом правном претходнику поверен на управљање и део пута на којем се незгода догодила, па је стога организација за одржавање пута дужна да пут одржава и заштиту пута врши на начин који омогућава трајно, безбедно и несметано одвијање саобраћаја (члан 21 Закона о путевима). Значи, тужено предузеће је одговорно за одржавање локалних путева на територији града па је у вези с тим тужени био дужан да издигнути шахт обележи одговарајућим саобраћајним знацима и знацима уџозорења, како би сви учесници у саобраћају били о томе обавештени. Како тужени није поступио на наведени начин, и како је такав пропуст узрочно везан за наступање штетног догађаја у коме је оштећено возило власништво тужбичево, то је тужени одговоран за штету коју је тужилац претрпео.

Међутим, у проведеном поступку утврђено је да је и тужилац допринео да штета настане, јер није прилагоднo возњу условима саобраћаја, када му је видљивост била отежана због нанете прашине, а знао је да се на том делу пута налази издигнути шахт. Али, и Врховни суд налази да допринос тужбичево настанку штетног догађаја није већи од 10%, па су стога неосновани сви наводи ревизије, уколико се њима напада закључак нижестепенних судова у погледу степена доприноса тужбичево настанку штетног догађаја.

(Пресуда Врховног суда Србије Рег. бр. 4135/96, од 12. новембра 1996)

ОДМЕРАВАЊЕ НАКНАДЕ У СЛУЧАЈУ ПОДЕЉЕНЕ ОДГОВОРНОСТИ

15

У случају кад радник приликом чишћења неисправне транспортне траке задобије телесну повреду, зато што је покушао да руком извуче из траке заглављени материјал, уместо да то учини одговарајућим алатом – истиоји његова ододелена одговорност за иштету у висини од 50%.

Из образложења:

И Врховни суд налази да су пажљиви судови правилно применили материјално право из одредбе члана 192 Закона о облигационим односима. Они су утврдили да се овде ради о подељеној одговорности странака, јер су обе парничне странке, тужилац Божидар и тужени, подједнако допринели настанку штетног догађаја за тужоца. Наиме, путем вештачења је утврђено да је тужилац Божидар, дана 29. III 1993. године, радећи у трећој смени, приликом чишћења транспортне траке задобио тешку телесну повреду у виду петргнућа целе леве руке заједно са лопатицом. У тренутку кад је покушао да левом руком извуче песак и једну велику крупницу, транспортна трака се изненадно покренула. До повреде тужоца Божидара дошло је због недостатка потезне сајле за блокирање и заустављање, као и због недостатка звучне и светлосне сигнализације и недостатка координације рада којим руководи пословођа. Међутим, и сам тужилац је допринео штетном догађају јер је заглављени материјал покушао да извуче риком уместо предвиђеним алатом (лопатицом). Према томе, и Врховни суд налази да је транспортна трака несумњиво била неисправна, и да је утврђен минимални степен одговорности туженика од 50%.

Стога су неосновани наводи ревизије о наводној искључивој одговорности тужоца Божидара за насталу штету.

И сама висина нематеријалне штете која је тужоцу Божидару досуђена на име претрпљених физичких и душевних болова, затим претрпљеног страха, као и тешког степена наружености, а тужилама Љубици и Душици на има накнаде за њихове претрпљене душевне болове због тешког инвалидитета тужоца – правилно је досуђена и по становишту Врховног суда. С обзиром на критеријуме из члана 200 Закона о облигационим односима, досуђивањем мањих износа од ових досуђених, не би била постигнута сврха накнаде – сатисфакција за тужоце.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 532/97, од 10. октобра 1997)

СОЛИДАРНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ

16

Градски друштвени фонд за браћевинско земљиште и предузеће за путеве солидарно су одговорни за штету на моторном возилу, насталу услед кретања возила оштећеном улицом града која није део магистралних и регионалних путева.

Из образложења:

По оцени Врховног суда, у проведеном поступку је изведеним доказима несумњиво утврђено постојање основа одговорности друготуженог фонда за накнаду штете коју је тужилац трпео. Ова одговорност произлази из одредаба Закона о путевима (*Службени гласник СРС* број 45 од 30. IX 1989) који је важио у време настанка штетног догађаја (1. XI 1989). Из одредбе члана 53 овог закона произлази да Фонд за путеве поверава одговарајућим предузећима пројектовање, изградњу и реконструкцију путева и путних објеката, као и друге радове на путевима, а одредбом члана 46, став 4 истог закона прописано је да се поверавање на редовно одржавање и заштиту локалних и некатегор-

писаних путева, и улица у насељима које не чине делове магистралних и регионалних путева, врши у складу са прописом скупштине општине, Скупштине града Београда, односно скупштине градске заједнице.

Из цитираних прописа несумњиво произлази да је за стање путева одговоран друштвени фонд за путеве, који је законом обавезан да се стара о заштити и да врши поверавање на редовно одржавање локалних и некатегорисаних путева. Сама чињеница да је била оштећена улица у насељу, она која не чини делове магистралних и регионалних путева, те да је због тога тужилац претрпео штету, указује да Фонд за путеве није одговорно својој обавези, и није обезбедно заштиту пута, квалитетним и несумњивим поверавањем на редовно одржавање предузећу за путеве, односно другом овлашћеном субјекту.

Указивање туженог Фонда да је за заштиту крив првотужени, не искључује одговорност Фонда. Чак и да постоји одговорност првотуженог, у питању је одговорност више лица за исту штету, као врста солидарне одговорности, сагласно одредби члана 206 Закона о облигационим односима. То, међутим, не дозвољава могућност да један солидарни дужник искључује своју одговорност тако што упућује и доказује и испиче постојање одговорности другог одговорног лица, како то тужени Фонд у току поступка и у ревизији чини. Тужени Фонд може своју одговорност да искључи само доказивањем да апсолутно нема никаквог основа за његову одговорност, што није могуће, јер постоји цитирана законска одговорност друштвеног фонда за заштиту и поверавање на редовно одржавање улица у насељима.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 3876/93, од 17. августа 1994)

СОЛИДАРНА ОДГОВОРНОСТ ИМАОЦА ВОЗИЛА И ОСИГУРАЧА

17

Ималац моторног возила и геомичарско друштво за осигурање, које је са имаоцем закључило уговор о осигурању од аутоодговорности, солидарно су одговорни за штету коју моторно возило узрокује прећим лицима.

Из образложења:

Одговорност штетника и осигуравача је солидарна у смислу члана 414 ЗОО. Првотужени као непосредни штетник одговара по основу кривице у смислу члана 178, став 1 ЗОО, а одговорност друготуженог осигуравача је заснована на принципу уговорне одговорности у смислу члана 919 ЗОО и члана 90 Закона о основама система осигурања имовине и лица (*Службени лист СФРЈ* број 17/90).

Према утврђеном чињеничном стању, дана 28. II 1995. године око 17.45 часова, на раскрсници улица Шуматовачке и Максима Горког у Алексинцу, догодила се саобраћајна незгода коју је проузроковао првотужени. Он је, управљајући путничким возилом („лада“ рег. ознаке НИ 308-630) из Шуматовачке улице скренуо у улицу Максима Горког и прешао на леву страну у тренутку када је из супротног смера долазило путничко возило тужиле („пежо“ 405 „СРИ“ рег. ознаке СЦ-П-1846). Том приликом тужени је ударио у возило тужиле оштетивши

га. Штетник је решењем општинског судије за прекршаје у Алексинцу И. 4525/95 од 9. V 1995. године, оглашен кривим и прекршајно одговорним. Висина штете је утврђена на основу налаза и мишљења вештака. Основ за налаз и мишљење вештака био је записник о оштећењу возила.

На тако утврђено чињенично стање правилно је примењено материјално право када је тужбени захтев усвојен и када су тужени солидарно обавезани да тужиља на име накнаде материјалне штете исплате досуђени износ у смислу члана 189 и 190 ЗОО.

Неосновани су ревизијски наводи у којима се истиче да је тужља деломично допринела настанку незгоде и да постоје услови за примену правила о подељеној одговорности у смислу члана 192 ЗОО, зато што је у прекршајном поступку, па и у овој парници, несумњиво утврђено да се првотужени својим возилом, прешавши на леву коловозну траку, директно сударно са возилом тужилце, због чега је он искључиво крив за насталу саобраћајну незгоду.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 403/97, од 23. априла 1997)

ШТЕТА ИЗАЗВАНА ИСКЉУЧИВОМ РАДЊОМ ОШТЕЋЕНОГ

18

Штећа услед пожара у кући који је узрокован струјом из електричне мреже на коју се власник куће укључио противправно, може се, под условима из члана 177, став 2 ЗОО, сматрати да је настала искључиво радњом оштећенога.

Из образложења:

Нижестепени судови, на основу налаза и мишљења вештака електро-струке, утврђују да је тужени одговоран за материјалну штету по основу правила о објективној одговорности (члан 174 ЗОО) на стамбеном објекту и покретним стварима тужбоца јер је штета (пожар) изазвана струјом као опасном ствари.

Основано се у ревизији истиче да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање остало непотпуно утврђено.

Наиме, тужени је у поступку истицао приговор да је нисконапонску мрежу искључио 30. маја 1991. године и да је мештани упозорно да се на мрежу не могу „дивље“ укључивати, али да су трећа лица (мештани) извршила недозвољен прикључак на другу трафо-станицу. Тај приговор није оцењен пако је истакнут. Он је значајан зато што смисао члана 175 ЗОО гласи: ако је имаоцу опасна ствар одузета на противправан начин, за штету која од ње потиче не одговара он него онај који му је одузео опасну ствар, ако ималац није за то одговоран. По члану 25, став 2 Закона о електропривреди, који је био на снази у време настанка штете, изричито је забрањено потрошачима да самоволно врше прикључивања својих објеката на електричну мрежу. Нижестепени судови нису ценили ни одредбу члана 177, став 2 ЗОО, по којој се ималац ствари ослобађа одговорности и ако докаже да је штета настала искључиво радњом оштећеника или трећег лица, коју он није могао предвидети и чије последице није могао избећи или отклонити.

Зато је било нужно утврдити да ли је ново прикључење на нисконапонску мрежу извршено противправно, ко је извршио прикључак после искључења, да ли је тужени био упознат са таквим прикључком и шта је предузео да до њега не дође, као и да ли је такав начин прикључења могао предвидети.

(Решење Врховног суда Србије Рев. бр. 5382/96, од 6. марта 1997)

НАКНАДА ИМОВИНСКЕ ШТЕТЕ

19

Пошто се висина накнаде штете одређује према ценама у време доношења првостепене пресуде, од тог тренутка дужник заступа у доцњу, па стога, поред главне дуге и затезне камате, дугује и накнаду штете, која се обрачунава према дневној стопи раста цена на мало до дана исплате.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању у проведеном поступку, на тужбеном возилу прикључена је штета кривицом осигураника туженог. Према налазу и мишљењу вештака које је суд прихватио, на дан 5. IV 1993. године штета износи 15.985.408 динара.

Међу странкама није спорна обавеза туженог да тужиоцу накнади ову штету. Међутим, спорна је обавеза туженог да тужиоцу поред досуђене камате исплати и ревалоризован износ главнице од дана пресуђења па до исплате, како је то одлучено нижестепеним одлукама.

Врховни суд налази да се изјављеном ревизијом неосновано побјца правилност нападнуте одлуке. Наиме, тужиоцу на досуђени износ главног дуга поред затезне камате, у смислу члана 190 Закона о облигационим односима, припада и разлика до потпуне накнаде материјалне штете. Како се висина накнаде штете, према одредби члана 189, ст. 2 Закона о облигационим односима, одређује према ценама у тренутку доношења првостепене пресуде, то штетник од тог дана пада у доцњу, па тужиоцу на досуђени износ главног дуга поред затезне камате припада и део увећања тог износа по дневној стопи раста цена на мало, почев од дана доношења првостепене пресуде до пуног износа штете на дан исплате.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 107/94, од 6. јула 1994)

ПОТРАЖИВАЊЕ НАКНАДЕ ШТЕТЕ ПОЧЕТАК РОКА ЗАСТАРЕЛОСТИ

20

Трогодишњи заснирани рок за доношење тужбе или за доношење захтева за обешчешћење надлежном органу због телесних повреда, рачуна се од завршене лечења – од дана завршетка оних медицинских радњи и захвата којима се лечење фактички сматра завршеним.

Из образложења:

Према члану 361, став 1 ЗОО, застарелост почиње тећи првог дана после дана кад је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе, ако законом за поједине случајеве није што друго прописано. Потраживање накнаде проузроковане штете, према члану 376, став 1 ЗОО, застарева за три године од кад је оштећени дознао штету и за лице које је штету учинило. Трогодишњи застарели рок за подношење тужбе или подношење захтева за обештећење надлежном органу због телесних повреда, рачуна се од завршеног лечења, тј. од дана завршетка оних медицинских радњи и захвата којима се лечење фактички сматра завршеним, јер оштећени тада стиче сазнање о обиму штете. До тог момента потраживање накнаде штете није ни доспело, па ни време потребно за застарелост не може почети да тече.

(Врховни суд Србије Рев. бр 530/98, од 10. јуна 1998)

ИЗГУБЉЕНА ДОБИТ

21

Под накнадом изгубљене добити, у смислу чл. 189, тачка 3 Закона о облигационим односима, подразумева се само она добит за коју је извесно да би је оштећени, према редовном току ствари, или према посебним околностима случаја, остварио да није било штетних радњи, или пропустатања, с тим што је терет доказивања ове штете и њене висине на оштећеном.

Из образложења:

Судови су погрешно применили материјално право на одлуку о захтеву за накнаду изгубљене добити. Наиме, под накнадом изгубљене добити, у смислу члана 189, тачка 3 Закона о облигационим односима, подразумева се само она добит за коју је извесно да би је оштећени, према редовном току ствари, или према посебним околностима случаја, остварио да није било штетних радњи, или пропустатања, с тим што је терет доказивања ове штете и њене висине на оштећеном. То у конкретном случају значи да су тужбоци били дужни да у изложеном смислу докажу постојање добити, тачније, висок степен вероватноће у погледу остваривања те добити, а зависно између осталог и од делатности којом се покојни Јован бавио (која се врши, или је била вршена у одузетим локалитима), односно од намене за коју би се локалит и стамбени простор (уколико тужбоци имају право и на накнаду штете за стамбени простор) користили, и то у целом спорном периоду. Међутим, судови су спорну накнаду потпуно произвољно одредили, везујући је, без основних разлога за камату по стопи од 5% годишње, и то на досуђену накнаду за све видове стварне штете. При томе је другостепени суд имао у виду и закупнину која би се остварила издавањем објекта, иако није утврђено да би се објекат, с обзиром на намену и старост, извесно издавао у закуп (током свих тих година), оцењујући да би се она кретала у износу од 1.000 нових динара, што за период од 47 година износи 544.000,00 динара. Досуђена камата за овај период (обрачуната по линеарној методи, без приписивања камате главницом) износи, пак, 1.545.731,00 нових динара, дакле знатно више.

Поред тога, судови код утврђивања накнаде изгубљене добити ишеу водили рачуна о још једној битној чињеници: да је Законом о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта, под условима предвиђеним овим

законом, извршена национализација стамбених зграда и најамних пословних просторија, односно пословних просторија у стамбеној згради у својини грађана, па се од дана ступања на снагу наведеног закона тужиоцима не би могла признати накнада изгубљене добити, уколико су објекти за које се тражи ова накнада подлежали национализацији.

(Решење Врховног суда Србије Рев. бр. 4107/97, од 24. децембра 1997)

ШТЕТА ЗБОГ НЕЗАКОНИТЕ ОДЛУКЕ О ПРЕСТАНКУ РАДНОГ ОДНОСА

22

Незаконитом одлуком дисциплинске комисије о престанку радног односа, која је поништану судском пресудом, није повређено право личности о коме је реч у члану 200, стл. 1 ЗОО и чија повреда повлачи накнаду нематеријалне штете. Ради се искључиво о повреди права из радног односа и о материјалној штети због изостале зараде.

Из образложења:

У проведеном поступку је утврђено да је дисциплинска комисија туженог предузећа изрекла тужиоцу дисциплинску меру престанка радног односа због неоправданог изостапка са посла. Тужилац је против првостепене дисциплинске одлуке уложио приговор, али о приговору није одлучено скоро две године. У међувремену, по налогу директора предузећа, тужиоцу није дозвољено да улази у круг фабрике. Против коначне првостепене одлуке коју је потврдио раднички савет, тужилац је покренуо радни спор и у њему успео, тако да је одлука дисциплинске комисије о престанку радног односа поништена.

Код овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је стао на становиште да је тужиоцу повређено право личности, тиме што му је онемогућено да уђе у фабрички круг пре коначности одлуке првостепеног дисциплинског органа.

Окружни суд је прешао на првостепену пресуду, заузевши становиште да у конкретном случају, а на основу чл. 200 Закона о облигационим односима, не постоји правни основ за досуђивање накнаде нематеријалне штете.

По оцени Врховног суда, другостепени суд је правилно применно материјално право када је одбио захтев којим је тужилац тражио да му се досуди накнада нематеријалне штете због повреде права на рад и повреде права личности. Наиме, одредбом чл. 200 Закона о облигационим односима, повреда права на рад није предвиђена као основ за добијање накнаде штете. Такође се не може сматрати да у конкретном случају постоји повреда права личности тужиоца, зато што му није био дозвољен улаз у круг фабрике мада одлука о престанку радног односа није постала коначна. Овим поступком је учињена повреда чл. 100 Закона о радним односима, јер се одлука дисциплинске комисије није могла извршити пре њене коначности. Међутим, у овом случају се не ради о повреди права личности већ о повреди права из радног односа, а накнада нематеријалне штете због повреде права из радног односа не може се досудити пошто није предвиђена одредбама Закона о облигационим односима, нити неким другим законом.

Тиме што је тужпоцу изречена мера престанка радног односа, која је касније правноснажном судском одлуком поништена као незаконита, тужпоцу није повређено право личности. Тужилац је на тај начин претрпео материјалну штету, која се састоји у посталој заради коју би иначе остварио да му није незаконито престао радни однос, па су неосновани ревизијски наводи којима се постиже да је тужпоцу требало досудити накнаду нематеријалне штете због душевних болова.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 2579/97, од 8. октобра 1997)

НАКНАДА НЕИМОВИНСКЕ ШТЕТЕ

23

Накнада треба да буде сразмерна јачини и трајању физичких и душевних болова и стораха.

Из образложења:

Пресудом Првог општинског суда у Београду П. број 363/96 од 6. VI 1996. године, у првом ставу изреке, туженици су солидарно обавезани да тужпоцу на име накнаде нематеријалне штете плате следеће износе: за претрпљене физичке болове 22.000,00 динара; за претрпљени страх 18.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због нарушеног естетског изгледа 6.000,00 динара – са законском затезном каматом почев од 6. VI 1996. па до исплате. Другим ставом изреке исте пресуде одбијен је као неоснован тужбени захтев тужпоца преко досуђених износа, ближе означених у првом ставу изреке, по свим видовима тражене накнаде. Трећим ставом изреке туженици су солидарно обавезани да тужпоцу на име накнаде трошкова парничног поступка плате износ од 1.620,00 динара.

Решавајући о жалбама странака изјављеним против те пресуде, Округни суд у Београду пресудом Гж. бр. 9088/96 од 15. X 1996. године, одбио је жалбу тужпоца као неосновану и првостепену пресуду, у другом ставу изреке, потврдио; док је жалбу тужених делнично усвојио и првостепену пресуду у првом ставу, који се односи на усвајајући део тужбеног захтева, преиначио, тако што је туженике солидарно обавезао да тужпоцу на име накнаде нематеријалне штете плате: за претрпљене физичке болове 10.000,00 динара; за претрпљени страх 8.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због естетског наруђења 4.000,00 динара. Законска затезна камата рачуна се од 6. VI 1996. године па до исплате. За већи износ од досуђеног тужбени захтев тужпоца је одбијен. Истом пресудом одбијена је и жалба тужених и потврђено је решење о трошковима парничног поступка, садржано у трећем ставу изреке првостепене пресуде.

Против те пресуде Округног суда у Београду тужилац је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права.

Испитујући побитану пресуду у смислу члана 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да ревизија није основана.

У проведеном поступку нема битне повреде одредаба парничног поступка из члана 354, став 2, тачка 10 ЗПП, па коју ревизијски суд пази по

службеној дужности, а на постојање других повреда из члана 385, став 1, тачка 1 и 2 ЗПП, због којих се ипаче ревизија може изјавити, тужилац у ревизији и не указује.

Разлози ревизије о погрешној примени материјалног права ипсу основани.

У поступку пред првостепеним судом утврђено је да је друготужешки дана 27. X 1992. године, поступајући као службено лице – милиционер резервиста – нанео тужиоцу лаку телесну повреду; да је због тога правноснажном пресудом Петог општинског суда у Београду К. број 852/93 од 7. VI 1994. године оглашен кривим; и да му је пресудом Окружног суда у Београду Кж. 2312/95 од 10. IV 1996. године, због тога изречена казна затвора у трајању од пет месеци. Вештачењем у поступку је даље утврђено да је тужилац због задобијене повреде трпео физичке болове лаког интензитета у трајању од око два часа, да су ти болови након хируршке интервенције и указане медицинске помоћи ослабили у интензитету и трансформисали се у болове средњег степена у трајању од око три дана, и да је болове слабијег интензитета трпео и касније у трајању од око 2-3 недеље. У моменту задобијања повреда тужилац је, према налазу вештака, трпео примарни страх високог интензитета у трајању од 10-15 минута; потом је и даље трпео страх слабијег интензитета због бојазни у вези са исходом лечења и евентуалним компликацијама које ипак ипсу напустиле; са напредовањем лечења тај страх је потпуно нестало. У поступку је такође утврђено да су код тужиоца због задобијене повреде остале и ожиљне промене, видљиве само при ношењу редуковане одеће, односно да се ради о наружењу слабијег степена и да због тога тужилац, будући релативно млад човек, трпи душевне болове.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања, које се према члану 385 став 3 ЗПП ревизијом не може побити, општински суд је, и по становишту Врховног суда, висину тражене накнаде превисоко одмерио, па је окружни суд правилно поступио када је – у складу са одредбама члана 200 Закона о облигационим односима и узимајући у обзир све околности конкретног случаја, а нарочито јачину и трајање болова и страха који оправдавају остварење права на накнаду – првостепену пресуду преиначио и, на основу овлашћења из члана 223 ЗПП, висину накнаде у досуђеном износу одмерио.

Разлоге које је за своју одлуку окружни суд дао, у свему као правилне, потпуне и основане прихвата и овај суд.

Истицање тужиоца у ревизији да је другостепени суд тражену накнаду по сваком виду претрпљене штете прениско одмерио и да при том није узео у обзир околност која се односи на дужину чекања тужиоца за одређивање новчане сатисфакције, Врховни суд је оценио и налази да је неосновано, јер накнада нематеријалне штете треба да буде сразмерна интензитету и временском трајању физичких и душевних болова и страха, а такође и у оквиру објективних друштвених прилика у којима се досуђује.

Остале наводе ревизије Врховни суд је имао у виду, али није узимао у предмет посебне оцене нити их је образлагао пошто се у суштини сведе на побитијање другостепене пресуде због непотпуно и погрешно утврђеног чињеничног стања и погрешне оцене изведених доказа, а из тог разлога се, према члану 385, став 3 ЗПП, ревизија не може изјавити.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 2912/97, од 3. јуна 1997)

НОВЧАНА НАКНАДА НЕИМОВИНСКЕ ШТЕТЕ

24

Новчана накнада неимовинске штете треба да омогући оштећеном задовољење које ће му бар у извесној мери компензовати губићак неимовинског добра. Ако је у иренутику када се штета догодила оштећени био машински техничар без зајослења, а после лечења и рехабилитације је наставио да студира вишу технику школу, онда треба, узимајући у обзир све околности, ошенићи да ли поред накнаде моралне штете има места и за накнаду измакле користи која би се у конкретном случају могла очекивати према редовном току ствари.

Из образложења:

Пресудом Окружног суда у Пећи број П. 3/94 од 28. маја 1996. године, тужени је обавезан да тужиоцу на име накнаде штете исплати износ од 39.678,63 динара са законском каматом, и то на износ од 30.000,00 динара почев од 28. маја 1996. а на износ од 9.678,63 динара почев од 24. јануара 1994. године, па до коначне исплате, од чега на име душевних болова због наружености износ од 15.000,00 динара, на име претрпљеног страха износ од 15.000,00 динара, те на име изгубљене зараде у периоду од 18. јула 1986. до 30. априла 1989. године износ од 9.678,63 динара. Тужени је обавезан да тужиоцу на име трошкова парничног поступка исплати износ 5.026,00 динара, а чиниће из пресуде тужени је обавезан да испуни у року од 15. дана по достављању присудног извршења под претњом.

Против пресуде првостепеног суда, жалбу је благовремено изјавио тужени, због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући правилност побијане првостепене пресуде у смислу члана 365 ЗПП, Врховни суд је нашао да је жалба делимично основана.

Према чињеничном стању утврђеном у поступку, дана 18. јула 1986. године, на магистралном путу Београд–Краљево, дошло је до саобраћајне незгоде, када је повређен тужилац који се превозио аутобусом туженог, рег. број П. 282-06. Правноснажном делимичном пресудом Окружног суда у Пећи број П. 86/90 од 17. јануара 1991. године, тужиоцу је досуђен износ од 70.000,00 тадашњих динара, са законском каматом почев од 17. јануара 1991. па до коначне исплате, на име накнаде штете, и то 40.000,00 динара за душевне болове због умањене животне активности и 30.000,00 динара за претрпљене физичке болове. Делимично је као неоснован одбијен тужбени захтев за исплату још 10.000,00 тадашњих динара за претрпљене физичке болове, с тим што ће се потпуном, коначном пресудом одлучити о делу тужбеног захтева за исплату накнаде штете за душевне болове због наружености и претрпљеног страха, и за исплату накнаде за туђу негу и помоћ, као и на име изгубљене зараде.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, те основе одговорности на страни туженог која је утврђена правоснажном судском пресудом (према чл. 173 и 174 Закона о облигационим односима) по којој тужени одговара као ималац опасне ствари, пресуда првостепеног суда је правилна у односу на накнаду нематеријалне штете, док чињенично стање у односу на део захтева за накнаду материјалне штете није потпуно и правилно утврђено, због чега су се стекли услови да се у овом делу пресуда првостепеног суда укине и предмет врати на поновно суђење.

У оквиру доказаног поступка спроведено је вештачење путем лекара хирурга и неуропсихијатра. Утврђено је да је тужилац задобио тешке телесне повреде: прелом десне бутне кости у горњој трећини, прелом обе кости леве потколенице (који су оперативнио решени), прелом обе кости десне подлактице (који је решен корективним методама), као и потрес мозга. Лечење је вршено у дужем временском перподу, а повреде су оставиле трајне последице. Код тужиоца постоји наруженост средњег степена која се огледа у срашћивању под углом десне бутне кости у горњој трећини, у скраћењу ноге, што се не може у потпуности кориговати ортопедским помагалом, а дошло је и до дегенеративних промена зглоба кука исте ноге. То све узрокује отежано кретање и шетање тужиоца. При сунчању и купању, уочљиви су ошплци. Код тужиоца је постојао страх од смрти и страх од инвалидитета – он је био јаког интензитета седам дана, а средњег интензитета још 30 дана; није оставио органске последице.

Полазећи од изложеног, и од чињенице да је тужилац рођен 1967. године, да је у моменту задобијања тешких телесних повреда имао 19 година, те имајући у виду услове из члана 200 Закона о облигационим односима – првостепен суд је досудио повчану накнаду нематеријалне штете у правичном износу, адекватно претрпљеној штети, а у циљу да се исплатом ове накнаде тужиоцу као оштећеном омогући задовољење које бар у извесној мери може да му компензира губитак нематеријалног добра. Истовремено, висином досуђених износа није омогућена комерцијализација личних добара оштећеног.

Због изложеног, Врховни суд је жалбу туженог у односу на нематеријалну штету одбио као неосновану и потврдио пресуду првостепеног суда у овом делу.

Међутим, жалбом се основано указује да, у смислу члана 189, став 3 Закона о облигационим односима, при оцени висине измакле добити, односно користи, мора бити узет у обзир добитак који би се основано могао очекивати према редовном току ствари или према посебним околностима чије је остварење спречено штетником радњом или пропуштањем.

У тренутку задобијања тешких телесних повреда, тужилац је, према наводима жалбе, био машински техничар без запослења, на одслужењу војног рока, а после лечења и рехабилитације наставио је да студира као ванредни студент више машинске школе. Ови наводи жалбе могли би имати утицаја на решење спорног односа везаног за накнаду материјалне штете, па ће се у наставку поступка утврдити да ли су у конкретном случају били испуњени услови из члана 189, став 3 Закона о облигационим односима за досуђивање накнаде материјалне штете. То значи, да ли је због штетног догађаја тужилац претрпео штету, односно да ли му је измакла корист која би се основано могла очекивати према редовном току ствари, да до штетног догађаја није дошло.

Због изложеног, Врховни суд је у односу на материјалну штету укинуо првостепену пресуду и предмет вратио првостепену суду на поновно суђење.
(Пресуда Врховног суда Србије Гж. 46/97, од 2. јула 1997)

значаја повређеног добра и циља накнаде, пазећи при том да се накнадом не погодноје тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом. Код утврђивања критеријума који утичу на висину ове накнаде, суд полази од начела правичности, примерености и солидарности.

Из образложења:

Према чпњеничном утврђењу судова, син тужиле Саша Немет као војни обвезник учествовао је у борбеним дејствима за ослобађање Вуковара у својству припадника ратне јединице оружаних снага бивше СФРЈ из састава Новосадског корпуса. Дана 5. октобра 1991. године, па његов 22. рођендан, рањен је парчетом експлозивне гранате и сутрадан, 6. октобра 1991, преминуо од последица задобијених рана. Суд је такође утврдио да је покојни Саша Немет у току 1991. године живео у домаћинству чји су чланови, осим тужиле, били и његов отац Антон и сестра Маријана, рођена 1976. године. Покојни Саша био је запослен и његова породица се у највећој мери издржавала од његове зараде коју је остваривао у радном односу. Отац покојника био је тежак алкохоличар и у претежном делу није пуњавао породичне обавезе, због чега се тужила од њега касније и развела. До дана закључења главне расправе тужила није била исплаћена никаква новчана надокнада пако је 14. фебруара 1995. поднела захтев надлежном војном правобраноцу у Београду да јој се вансудским путем исплати новчана сатисфакција.

Висину новчане накнаде за неимовинску штету, у смислу одредбе члана 200, став 2 Закона о облигационим односима, суд утврђује оценом значаја повређеног добра и циља накнаде, пазећи при том да се накнадом не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом. Код утврђивања критеријума који утичу на висину ове накнаде, суд полази од начела правичности, примерености и солидарности.

С тим у вези, у захтеву за заштиту законитости основано се указује да се суд у побијаној пресуди, приликом одређивања висине накнаде нематеријалне штете, није руководио начелом правичности и примерености, с обзиром на чињеницу да душевни бол који тужила трпи због смрти сина за њу представља трајну и дефинитивну последицу. Будући да облик штете, душевни болови због смрти блиског лица, по Закону о облигационим односима представља јединствен облик нематеријалне штете и обухвата патње оштећеног због најразличитијих губитака на нематеријалном подручју, насталих у овом случају због смрти сина тужиле, то и по оцени Савезног суда, висина новчане накнаде од 50.000,00 динара, који је досудно другостепени суд, за тужилу представља адекватну сатисфакцију.

(Пресуда Савезног суда Гзс. бр. 42/97, од 13. новембра 1997)

Приликом утврђивања висине новчане накнаде нематеријалне штете, суд је, у складу са одредбом члана 223 Закона о парничном поступку, ослатио да самостално одлучује о доприносу и састанку штетних последица. Међутим, слобода суда у одлучивању приликом утврђивања висине новчане накнаде нематеријалне штете није апсолутна. Суд је при том ипак везан

основним принципима који се тичу одмеравања штете уопште, при чему посебно треба да има у виду да је ова накнада у ствари материјална satisfакција оштећеног која се даје у циљу ублажавања штетних последица. Дакле, висина накнаде треба да се креће у границама претрпљених повреда, како би се њоме остварио циљ ради кога је установљена и спречило њено претварање у неосновано богаћење оштећеног.

Из образложења:

Према стању у списима, утврђено је да је тужилац био у притвору 59 дана, рачунајући од 17. VI 1988. године, због сумње да је извршио кривично дело примање мита, а да је кривични поступак који је против тужиоца вођен због извршења кривичног дела злоупотребе службеног положаја правноснажно обустављен. У време лишења слободе и покретања кривичног поступка тужилац је имао 40 година и био је ванредни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду и директор Института за географију. Као научни радник био је признат на многим универзитетима у Европи. Због притвора, тужилац је суспендован са посла професора и распоређен на послове документалисте, где је радио до маја 1991. године, када је поново изабран у звање ванредног професора. Због притвора је одложен избор тужиоца у звање редовног професора, међутим, у марту 1992. године тужилац је изабран у ово звање, а након тога поново је изабран и за директора Института за географију.

Полазећи од наведених чињеница, првостепени суд је стао на становиште да тужиоцу припада новчана satisfакција у висини од 50.000,00 динара, а другостепени и ревизијски суд налазе да правична накнада треба да износи 100.000,00 динара.

У захтеву за заштиту законитости, савезни државни тужилац не оспорава основ одговорности тужене за накнаду нематеријалне штете, али сматра да у списима не постоје докази који би оправдали висину накнаде коју су судови у овом случају досудили.

Висину новчане накнаде за неимовинску штету, у смислу одредбе члана 200, став 2 Закона о облигационим односима, суд утврђује оценом значаја повређеног добра и циља накнаде, пажећи при том да се накнадом не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом. Код утврђивања критеријума који утичу на висину ове накнаде суд полази од начела правичности, примерености и солидарности.

Истина, суд је овлашћен да о доприносу и настанку штетних последица одлучује самостално, у складу са одредбом члана 223 Закона о парничном поступку. Међутим, слобода суда у одлучивању приликом утврђивања висине новчане накнаде нематеријалне штете није апсолутна. Суд је при том ипак везан основним принципима који се тичу одмеравања штете уопште, при чему посебно треба да има у виду да је ова накнада у ствари материјална satisfакција оштећеног, која се даје у циљу ублажавања штетних последица. Дакле, висина накнаде треба да се креће у границама претрпљених повреда, како би се њоме остварио циљ ради кога је установљена и спречило њено претварање у неосновано богаћење оштећеног.

У вези са тим, у захтеву за заштиту законитости савезног државног тужиоца основано се указује да судови у побијаним пресудама, на основу чињеница којима су располагали, а у смислу изложених правила о утврђивању висине штете, нису оправдали висину накнаде коју су у овом случају досудили. Ова накнада припада оштећеном тужиоцу за душевне болове које трпи због

повреде достојанства, части, угледа, те губитка послова и звања које је имао и могао да има. Међутим, чињеница да је тужилац независно од окончања кривичног поступка повратио изгубљени углед и част, тиме што је поново почео да ради исте послове са истим звањем, па је чак остварио и звање редовног професора ушверзитета, морала је пмати утицаја на одмеравање више тражене накнаде.

(Решење Савезног суда, Гзс. бр. 52/97, од 13. новембра 1997)

НОВЧАНА НАКНАДА НЕИМОВИНСКЕ ШТЕТЕ ПРИПАДНИЦИМА ЈНА

27

1) Припадници ЈНА и територијалне одбране, и добровољци укључени у ЈНА или територијалну одбрану, без обзира на садашње држављанство, имају право да од државе СРЈ захтевају правичну накнаду нематеријалне штете коју су претрпели у оружаним сукобима или у другим војним активностима са повећаном опасношћу предузетим у циљу заштите Устава и закона, у 1991. па до 19. маја 1992. године, односно најкасније до дана када се последња војна јединица повукла у СРЈ, и то по основу објективне одговорности, у смислу члана 218, став 2 Закона о служби у оружаним снагама и чл. 173 и 174 Закона о облигационим односима.

2) Ови оружани сукоби, као предвидљиви, не представљају разлог више силе за ослобађање од одговорности за накнаду нематеријалне штете, у смислу члана 177, став 1 ЗОО.

3) Држава СРЈ ослобађа се од одговорности за накнаду штете, у целини или делимично, ако докаже да је штета настала под условима из члана 177, ст. 2, 3 и 4 ЗОО.

4) Ако истим лицима у вршењу задатака одбране и заштите штета није настала у оружаним сукобима, него услед аката насиља или терора, усмерених на подривање Уставом СФРЈ утврђеног државног уређења, учињених у исто време, држава СРЈ је дужна да накнади ту штету, такође по основу објективне одговорности, у смислу члана 180 ЗОО.

5) Исплате учињене у корист оштећених у вези са штетним догађајима (нпр. из инвалидског осигурања и сл.) урачунавају се у правичну накнаду нематеријалне штете, по слободној оцени на основу свих важних околности конкретног случаја, ако из сврхе тих исплата произлази да је тиме нематеријална штета смањена.

Поједине исплате урачунавају се само за одговарајуће видове нематеријалне штете (нпр. новчана накнада по основу инвалидизације узима се у обзир само код одмеравања накнаде за душевне болове због умањења животне активности, птд.).

6) Исплате које је држава СРЈ на име накнаде нематеријалне штете већ исплатила, пре или у току парнице, одбијају се од накнаде.

7) Предлаже се Савезној скупштини да што пре донесе посебан савезни закон који би регулисао случајеве, услове и начини накнаде нематеријалне штете настале услед оружаних сукоба и других војних активности са повећаном опасношћу предузетих у циљу заштите југословенског Устава и

закона, те услед терористичких аката или насиља усмерених на подривање југословенског државног уређења, у 1991. години па до 19. маја 1992, односно до повлачења наше војске из Босне и Херцеговине, као и да се у ту сврху предвиде и обезбеде посебна повчана средства.

Образложење:

Велики број захтева за накнаду штете, које су поднели припадници оружаних снага СФРЈ за штете претрпљене у оружаним сукобима и у условима непосредне ратне опасности, у периоду који се односи на 1991. годину и на 1992. до 19. маја, наметнуо је потребу утврђивања закључака о условима од штетне одговорности Савезне Републике Југославије. Основно питање које се у пракси судова поставило јесте питање постојања основа одговорности Федерације, као и облика те одговорности.

Према члану 218, став 2 Закона о служби у оружаним снагама, који је био на снази током 1991. и 1992. године, за штете настале у вези са вршењем војне службе одговара Федерација по општим прописима за накнаду штете. Ти прописи садржани су у Закону о облигацоним односима, који је установио (члан 154) одговорност за штету по основу кривице и по основу претпостављене узрочности (одговорност за штету од опасне ствари и опасне делатности). Обављање војне службе у условима постојања непосредне ратне опасности (период од 1. X 1991. до 20. V 1992. године) изискивало је ангажовање бројних војних формација и ратне технике, долазило је до оружаних сукоба и других војних активности, па због тога вршење војне службе у условима створених великих ризика за губитак живота и оштећена здравља припадника оружаних снага – чини Савезну Републику Југославију објективно одговорном за накнаду тако насталих штета. Ово због тога што су припадници оружаних снага војну службу обављали у условима ратне опасности, тј. условима ризика највећег степена по њихово здравље и живот, а у циљу заштите Устава, у складу са обавезама прописаним Законом о служби у оружаним снагама. Како је Савезна Република Југославија наставила непрекинути субјективитет СФРЈ, то одговорност за накнаду насталих штета лежи на њеној страни. Објективна одговорност за накнаду штете, установљена одредбама чл. 173 и 174 ЗОО, није предвиђена за било коју опасност већ само за ону која се сматра неуобичајеном и несвакидашњом; па како је војна служба у назначеном периоду обављана уз повећане опасности за припадничке службе, тако је вршење службе представљало у суштини опасну делатност. Стога за штете, па и нематеријалне, које су претрпели припадници оружаних снага у поменутих околностима, постоји објективна одговорност Федерације, јер је ЗОО утврдио претпоставку узрочности (сматра се да штета потиче од делатности обављене у условима повећане опасности).

Приликом одлучивања о висини правичне новчане накнаде за поједине видове нематеријалне штете (члан 200 ЗОО), суд мора водити рачуна да новчана накнада нематеријалне штете има карактер сатисфакције, која се досуђује оштећеном због повреде неког од његових нематеријалних добара. Суд је дужан да у сваком конкретном случају цени значај повређеног добра за оштећеног и циљ који досуђивањем накнаде треба постићи. То значи да приликом одређивања висине правичне новчане накнаде за поједине видове нематеријалне штете, слобода суда није апсолутна, јер се суд мора придржавати основних принципа који се тичу одмеравања накнаде уопште, али истовремено мора имати у виду чињенице које се односе на конкретан случај (значај повређеног добра, степен физичке и душевне угрожености оштећеног, интензитет и трајање претрпљених физичких и душевних болова и страха, и

слично). Досуђивању новчане накнаде нематеријалне штете има места само уколико оштећени трпи душевне и физичке болове релативно високог степена интензитета који доводе до нарушавања његове психичке равнотеже. Досуђена новчана накнада треба да буде правична и да по свом обиму буде адекватна претрпљеној штети, тако да се исплатом накнаде оштећеном омогући задовољење које му може (бар у извесној мери) компензирати губитак нематеријалног добра. С друге стране, суд мора водити рачуна да се одређивањем правичне новчане накнаде за поједине облике нематеријалне штете онемогући комерцијализација личних добара оштећеног.

Савезна Република Југославија, која одговара по принципу објективне одговорности за накнаду штете, може се ослободити те одговорности под условима прописаним чланом 177, ст. 2, 3 и 4 Закона о облигационим односима. Услов ослобађања те одговорности представља ометање законске претпоставке узрочности, по којој се сматра да је штета настала у вези са обављањем војне службе и да потиче од ње, као опасне делатности вршене у условима повећаних ризика због оружаних сукоба и других војних активности у условима непосредне ратне опасности. Терет доказивања да је стварни узрок штете радња оштећеног или радња трећег лица – сноси Федерација, уколико жели да се ослободи своје одговорности. Дакле, екскулпација Федерације од одговорности за штете ограничена је само на разлоге прописане одредбама члана 177, ст. 2, 3 и 4 ЗОО, јер је њена одговорност објективна (за разлику од услова ослобађања од одговорности за штете где се одговорност заснива на принципу кривице – доказане или претпостављене).

Законом о основним правима војних инвалида и породица палих бораца утврђена су права која остварују војни инвалиди, чланови њихових породица и чланови породица палих бораца. Једно од права војних инвалида јесте и лична инвалиднина, чији износ је одређен зависно од групе војног инвалидитета. Ова инвалиднина у ствари представља накнаду за телесно оштећење које отежава нормалну активност организма и условљава веће напоре инвалида у остваривању свакодневних животних потреба. Стога оваквом карактеру инвалиднине једино одговара накнада штете за претрпљене душевне болове због умањења животне активности. Због тога, остварену инвалиднину треба узети у обзир код одређивања накнаде за поменути вид штете, јер је остваривањем права на личну инвалиднину оштећени у извесном обиму обештећен, па од утврђеног износа накнаде за овај вид штете треба одбити (по слободној оцени) оно што оштећени остварује на име личне инвалиднине за телесно оштећење. *(Закључак бр. 5/1996 са Саветовања грађанских одељења Савезног суда, Врховног војног суда, врховних судова Републике Србије и Републике Црне Горе и Вишег привредног суда у Београду, одржаног 24–26. септембра у Суботици и 4. децембра 1996. године у Београду)*

НАКНАДА ЗБОГ НЕОСНОВАНОГ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ

Ова накнада припада оштећеној за душевне болове које трпи због повреде права слободе, достојанства, угледа и частии. Међутиим, с обзиром на значај повређеног добра, као и на последичне повређивања, суд приликом одлучивања о оваквом захтеву и при одмеравању висине новчане сатисфак-

није треба да води рачуна о интензитету напада на повређено добро, начину и средствима којим је то учињено, средини у којој оштећена живи, њеној укупној личности и понашању, последицама које су услед тога настале, као и о протеклу времена од када је повреда учињена.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу, на коме се заснивају наведене пресуде, тужила је рођена 1959. године у Волгограду и држављанка је Русије са станом у Волгограду. Завршила је архитектонски факултет, разведена је, раније није осуђивана, а мајка је двоје малолетне деце. Тужила је била у притвору од 8. јула 1991. до 28. фебруара 1992. године (7 месеци и 20 дана), и то у време док су јој деца имала једно 11, а друго 6 година. Правноснажном одлуком Округног суда у Новом Саду К. бр. 193/91 од 28. II 1992. године, тужила је ослобођена оптужбе да је извршила кривично дело тешке крађе из чл. 166, ст. 3, у вези са ставом 2 КЗ Републике Србије. У поступку је такође утврђено да је тужила два пута у притвору ступала у штрајк глађу, због дугог трајања судског поступка и немогућности да у затвору удовољи својим хигијенским потребама. У време трајања притвора тужила је два пута лечена у болници КП дома у Београду.

На основу наведених чињеница, првостепени и другостепени суд нашли су да тужила припада накнада за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе – у износу од 40.000 динара; док је ревизијски суд нашао да та новчана satisfакција треба да износи 70.000 динара.

У захтеву за заштиту законитости, савезни државни тужилац не оспорава основ одговорности тужене за накнаду нематеријалне штете, али налази да у списима не постоје докази који би оправдали висину пакнаде коју је ревизијски суд у овом случају досудио.

Висину новчане накнаде за неимовинску штету, у смислу одредбе члана 200, став 2 Закона о облигационим односима, суд утврђује оценом значаја повређеног добра и циља накнаде, пазећи при том да се накнадом не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом. Код утврђивања критеријума који утичу на висину ове накнаде, суд полази од начела правичности, примерености и солидарности.

Истина, суд је овлашћен да о доприносу и настанку штетних последица самостално одлучује у складу са одредбом члана 223 Закона о парничном поступку. Међутим, слобода суда у одлучивању приликом утврђивања висине новчане накнаде нематеријалне штете није апсолутна. Суд је при том ипак везан основним принципима који се тичу одмеравања штете уопште, при чему посебно треба да има у виду да је ова накнада у ствари материјална satisfакција оштећеног, која се даје у циљу ублажавања штетних последица. Дакле, висина накнаде треба да се креће у границама претрпљених повреда, како би се њоме остварио циљ ради кога је установљена и спречило њено претварање у неосновано обогаћење оштећеног.

У конкретном случају, ова накнада припада оштећеној за душевне болове које трпи због повреде права слободе, достојанства, угледа и части. Међутим, с обзиром на значај повређеног добра, као и на последице повређивања, суд приликом одлучивања о оваквом захтеву и при одмеравању висине новчане satisfакције, треба да води рачуна о интензитету напада на повређено добро, начину и средствима којим је то учињено, средини у којој

оштећена живи, њеној укупној личности и понашању, последицама које су услед тога настале, као и о протеклу времена од када је повреда учињена.

(Решење Савезног суда Гзс. бр. 56/97, од 13. новембра 1997)

НАКНАДА ШТЕТЕ И СУДСКИ ПЕНАЛИ

29

1. У случају да поверилац неовчане обавезе поред судских пенала захтева и накнаду штете, дужник може са успехом да приговори да се од утврђеног износа штете одбије износ већ плаћен на име судских пенала.

2. У случају да се за повреду исте уговорне обавезе законом прописани судски пенали, а странке и поред тога уговоре уговорну казну, поверилац може да бира између уговорне казне и судских пенала, а не може да постави захтев по оба основа, уколико то законом није другачије одређено.

3. Поднесени предлог за извршење, који је касније повучен, није прека за примену судских пенала.

Образложење:

1. Закон о облигационим односима, регулишући поверпочева права у неким посебним случајевима, у члану 294 уводи до сада непознату категорију – судске пенале, услед чега су се у пракси одређена питања већ поставила као спорна.

У имену питања у погледу судских пенала, која се у пракси постављају као спорна, истиче се и ово: како поступити у случају кад поверилац неовчане обавезе захтева и накнаду штете, с обзиром на то да се судски пенали одређују независно од штете (до које може доћи непозвршењем неовчане обавезе)?

У таквим случајевима би требало применити одредбу из члана 276 Закона о облигационим односима; то јест, уколико поверилац неовчане обавезе захтева поред пенала и накнаду штете, дужник би са успехом могао да приговори да се од утврђеног износа штете одбије износ већ плаћен на име судских пенала. Наиме, институт пенала уведен у члан 294 Закона о облигационим односима не представља пандан институту казне, већ инструмент који треба да послужи сврси принуде дужника да изврши своју неовчану обавезу утврђену правоснажном одлуком, уколико исту није извршио у року. Због тога се и не могу кумулативно досуђивати и штета и судски пенали, утолико пре што из Закона и не следи њихова кумулативна примена.

2. Следеће питање које се као спорно у судској пракси поставило гласи: како поступити у случају кад су за повреду исте уговорне обавезе законом прописани судски пенали, а странке и поред тога уговоре уговорну казну. У том случају, поверилац може, у смислу члана 276 Закона о облигационим односима, да бира између уговорне казне и пенала, а не може да постави захтев по оба основа (изузев ако то није самим законом дозвољено). Једно се на овај начин, стриктно применом одредбе 276 Закона о облигационим односима, реализује одредба члана 187, став 1 Закона о извршном поступку, која у погледу могућности обавезивања дужника неовчане обавезе, утврђене правоснажном пресудом, у погледу судских пенала упућује на примену одговарајућих правила о судским пеналима из Закона о облигационим односима.

3. Следеће питање које се у пракси појавило као спорно своди се на то да ли једном поднесен предлог за извршењем који је касније повучен, представља препреку за примену судских пенала. Ово питање се поставило у вези са применом одредбе члана 187, став 4, према којој „право на судске пенале не припада повериоцу од дана подношења предлога за извршење“, из чега би се евентуално могло закључити да једном поднесен предлог за извршење, који се касније повуче, представља сметњу за могућност примене судских пенала.

Према одредби члана 193, став 3 Закона о парничном поступку, повучена тужба сматра се као да није ни била поднесена и може се поново поднети. Према одредби члана 14 Закона о извршном поступку, у поступку извршења и обезбеђења сходно се примењују одредбе Закона о парничном поступку. Сходном применом члана 193, став 3 Закона о парничном поступку, произлази: уколико поверилац повуче предлог за извршење, сматра се да предлог никада није ни био поднет, па зато поверилац може, пре поднетог новог предлога за извршење, тражити доношење решења о судским пеналима, у смислу члана 177 Закона о извршном поступку.

(Закључак бр. 4/1996 са Савезнога грађанских одељења Савезног суда, Врховног војног суда, врховних судова Републике Србије и Републике Црне Горе и Вишег привредног суда у Београду, одржаног 24–26. септембра у Суботици и 4. децембра 1996. године у Београду)

ЗАТЕЗНА КАМАТА И ПОТПУНА НАКНАДА ШТЕТЕ

30

Поверилац новчаној појављивања које је услед инфлације изгубило на вредности, има право да од дужника у доцњу, поред главнице и затезне камате, захтева и разлику до потпуне накнаде штете. Та се штета обрачунава на основу разлике између висине стогове затезне камате и стогове распада цена на мало, од тренутка доспећа до тренутка исплате новчане обавезе.

Из образложења:

Првостепеном пресудом тужиоцу је, поред новчане накнаде неимовинске штете са затезном каматом, досуђена од пресуђења до исплате и накнада штете у висини разлике између затезне камате и штете која се састоји у порасту цена на мало у односу на досуђени износ од 424.000.000 динара, због губитка вредности ове новчане масе након падања дужника у доцњу, тј. од пресуђења.

Преиначујући првостепену пресуду, другостепени суд сматра да би тужилац имао право на накнаду у висини поменуте разлике између затезне камате и пораста цена на мало само у случају да тужени не плати досуђену накнаду штете у парцијалном року од 15 дана, одређеном првостепеном пресудом, тј. од падања дужника у доцњу.

Тужилац ревизијом основано указује да је другостепени суд погрешно применио материјално право када је у овом делу одбио тужбени захтев, занемарујући при том да би у условима хиперинфлације досуђени износ био потпуно обезвређен.

Штета за време доцње код новчаног потраживања накнађује се преко затезне камате, према чл. 278, ст. 1 Закона о облигационим односима. Ако затезна камата није довољна да покрије штету коју поверилац новчаног потраживања трпи због доцње дужника, тада поверилац, према чл. 278, ст. 2 Закона о облигационим односима, има право на разлику до потпуне накнаде штете. Ова штета за период доцње дужника израчунава се на основу разлике између висине стопе затезне камате и стопе раста цена на мало од момента доспећа до момента плаћања новчане обавезе. Зато поверилац новчаног потраживања које услед изложености инфлацији губи вредност, има право да од дужника у доцњи, поред главнице и затезне камате, захтева и разлику до потпуне накнаде штете. С тим у вези, дужник накнаде штете пада у доцњу са исплатом накнаде штете моментом одређивања њене висине, а то је дан доношења првостепене судске пресуде. Према томе, другостепени суд погрешно налази да тужени као дужник накнаде штете пада у доцњу са њеном исплатом, не од пресуђења већ од истека парцног рока.

Имајући речено у виду, првостепени суд је правилно поступио када је тужиоцу, поред новчане накнаде немовинске штете са затезном каматом, досудио и накнаду штете у висини предметне разлике до потпуне накнаде штете за период доцње туженог, који се рачуна од пресуђења као дана доспећа обавезе накнаде штете до плаћања досуђене накнаде немовинске штете од 424.000.000 динара.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 3954/93, од 2. фебруара 1994)

УГОВОР О ПРОДАЈИ

31

Ако уговором о продаји цена није одређена, а ни уговор не садржи довољно података помоћу којих би се она могла одредити, уговор нема правно дејство.

Из образложења:

Према чињеничном стању, тужиља је у својству примаоца издржавања, са туженима у својству давалаца издржавања, закључила уговор о доживотном издржавању, који је оверен у општинском суду 26. V 1987. године, али није оверен од стране судије. Државина непокретности пренета је одмах на тужене, а тужиља је дала свој безусловни пристапак и за упис права својине у земљишним књигама на имена тужених. Тужени су се обавезали да тужиљи у наредних 15 година дају тачно одређене нампрнице (месо и поврће у одређеној количини); а у случају смрти тужиље као примаоца издржавања, обавезе давалаца издржавања престају. Тужени су за 1987. годину извршили испоруку једног дела нампрница, јер је део нампрница тужиља вратила уз образложење да су лошег квалитета, а од 1988. године тужени обавезу не извршавају.

Поред изложеног, утврђено је да је наведени уговор, правноснажним пресудом општинског суда од 3. XII 1991. године, оглашен ништавим, те да је утврђено да се ради о симулованом правном послу, а да је дисмулован правни посао у ствари уговор о купопродаји.

Међутим, одредба члапа 462, тачка 1 Закона о облигационим односима каже: ако уговором о продаји цена није одређена, а ни уговор не садржи довољно података помоћу којих би се она могла одредити, уговор нема правно дејство.

Предметним уговором тужени су обавезани да као противвредност за примљене непокретности тужиљи дају одређену количину по врсти и обиму. Овакав начин давања, уколико се пође од тезе да је у питању уговор о купопродаји, могао би представљати одредиву цену, али само у ситуацији да је обавеза давања установљена за одређени временски период, без могућности одступања. Парничне странке су уговориле обавезу у трајању од 15 година. Међутим, предвидели су и одступање од ове обавезе, а то је у случају раније смрти тужиље као примаоца давања, када се даља обавеза тужених гаси. Имајући у виду ову одредбу закљученог уговора, цена не само да није била одређена, него не би била ни одредива. Да би цена била одредива, уговор мора садржати довољно података помоћу којих би се она могла одредити. Међутим, одредба уговора којом се гаси обавеза давања тужених у случају смрти тужиље искључује могућност одређивања цене у моменту закључења уговора, јер се ради о неизвесној околности, која уноси елеменат алеаторности у закључени уговор. Према одредби наведеног члана 300, уговор о купопродаји који нема одређену или одредиву цену, нема правно дејство. Нижестепени судови су нашли да се овде ради о уговору о продаји са оброчним отплатама цене, а да при том нису испитивали еквивалент о престацијама. Осим тога, да би се уговор сматрао уговором о купопродаји, било је нужно да је у претежном делу извршен, односно да је исплаћен већи део купопродајне цене. У конкретном случају, не само да цена није исплаћена, већ није ни одређена. Поред тога, према одредби члана 542 ЗОО, уговор о продаји са оброчним отплатама цене односи се само на покретне ствари, а не и на непокретне, које су предмет уговора у конкретном случају.

(Одлука Врховног суда Србије Рев. бр. 1425/97, од 4. марта 1998)

ОДГОВОРНОСТ ЗБОГ МАНЕ ПРОДАТЕ СТВАРИ

32

За ишешу због скривене болести кока носилца, коју ирри куџаи, одговара солидарно са продавцем и произвођач. Одговорности произвођача има деликтни карактер и заснива се на кривизи, јер није иосиуио са иажном доброг домаћина у смислу члана 18 ЗОО.

Из образложења:

Из списка произлази да је предмет тужбеног захтева штета коју је тужилац претрпео због скривеног недостатка – болести кока носилца које су биле предмет купопродајног уговора, закључног 20. VIII 1990. године између тужиоца и туженог другог реда ПП „Јадран“ из Стапишића. Коке је тужени другог реда купио од туженог првог реда ЗЗ „Риђица“ из Риђице, по купопродајном уговору од 16. VIII 1990. године. Првостепени суд је обавезао тужене да солидарно накнаде штету, која је утврђена преко налаза вештака, у износу од 59.138 динара са каматом, јер је закључио да је, према одредби члана 179 ЗОО, и тужени првог реда као произвођач кока носилца солидарно са туженим другог реда као продавцем одговоран за ову штету.

Другостепени суд је преначио првостепену пресуду у односу на произвођача, закључујући да у конкретном случају нема места одговорности произвођача ствари са недостатком. Наиме, другостепени суд налази да је у питању одговорност за материјалне недостатке ствари за које одговара само продавац, па је првостепену пресуду преначио тако што је тужбени захтев у односу на произвођача одбио, а у односу на продавца укинуо, ради испитивања благовремености приговора за уочене недостатке.

Врховни суд налази да није правилно становиште другостепеног суда да произвођач у конкретном случају уопште није одговоран. Наиме, Врховни суд налази да је преурањен закључак другостепеног суда да првотужени није ни у ком случају одговоран па је захтев према њему одбио, зато што произвођач не мора бити одговоран по одредби члана 179 ЗОО (која подразумева објективну одговорност), али може бити одговоран по деликтној одговорности (субјективној) по члану 154 ЗОО, ако је штета пропзашла услед његових пропуста. Када произвођач производи робу за тржиште, што подразумева да ступа у облигационе односе, његова је одговорност појачана јер се мора понашати са појачаном пажњом (пажња доброг домаћина), према одредби члана 18 ЗОО. Будући да је његова одговорност појачана јер узгаја коке ради продаје на тржишту, а било му је одржније познато да његова јата оболевају од марекове болести, било је нужно утврдити да ли првотужени не одговара по деликтној одговорности. Наиме, из списа произлази да су коке набављене од произвођача 33 „Риђица“ угинуле од марекове болести. Према налазу вештака са ветеринарског факултета, марекова болест је обољење живине изазвано вирусом и преноси се загађеним ваздухом и прашином. До инфекције долази у првим данима живота, да би касније то било веома ретко. Обично се клинички манифестује у периоду проношења и максималне носивости (од 20. до 40. недеља). Морбидитет и морталитет се крећу у широким границама од 1 до 50% и зависе од интензитета инфекције јата. Мишљење је ветеринарског факултета да је до инфекције дошло код одгајивача живине ДП „Риђица“ из Риђице, чија стручна служба није морала ово обољење да региструје јер у том добу нема изражених симптома. Угинуће живине ће трајати док год буде инфицираних јединки. Првостепени суд је саслушао и вештака Деспалов Стевана, ветеринара запосленог у Ветеринарском специјалистичком институту Сомбор, који је изјавио да превентиву представља цепљење живине, које се законским прописима предвиђа непосредно након излегања, пре инкубације од 2 до 3 недеље па до 9 месеци – то значи да и након цепљења живина може да се зарази све до две недеље живота, док не стекне имунитет. Даље је вештак навео да је до појаве вируса дошло у окружењу где су пилићи најдуже боравили, а то је било код 33 „Риђица“. Вештак је изјавио да је и пре овог конкретниог случаја на фарми 33 „Риђица“ било појаве ове болести. На истој фарми било је појаве ове болести и после овог конкретниог случаја. После оваквих налаза вештака, те у ситуацији када Земљорадничка задруга „Риђица“ производи и продаје пилиће као робу за тржиште, по становишту Врховног суда Србије, она је дужна да предузима све превентивне мере здравствене и хигијенске заштите да до обољења не дође, поготову што се на фарми код првотуженог ово обољење и раније појављивало и то је било првотуженом познато. Повећана одговорност првотуженог произлази из одредбе члана 18 ЗОО, а његова одговорност се центи по одредби члана 158 ЗОО. Дакле, не може се првотужени ослободити одговорности ако је до инфекције дошло његовим пропустима у предузимању хигијенских и здравствених мера, будући да су његова јата већ раније оболевала од ове болести, а према мишљењу

ветеринарског факултета, до инфекције је дошло код првотуженог. Код те околности да је првотуженом било познато да његова јата оболевају од ове болести, он је био дужан да предузме све неопходне мере да спречи инфекцију и да поступа са повећаном пажњом. Ове одлучне чињенице нижестепени судови нису утврђивали, због погрешне примене материјалног права, нити су се о тим околностима вештаци изјашњавали, па је преурањен закључак другостепеног суда да на страни првотуженог не постоји никаква одговорност. Заправо, да би се првотужени могао ослободити одговорности, морало би се утврдити да је као произвођач робе предузео све мере које спадају у домен повећане пажње да би заштитио своје купце од скривених мана. То је у конкретном случају пре свега цељење живине, а затим су то и друге хигијенске и здравствене мере које је потребно преко вештака утврдити, према правилима струке (на пример, да ли се дезинфекцијом или на други начин може спречити понављање инфекције нових јата). Ако између пропуста првотуженог и настале штете не би постојала узрочна веза, тек тада би се првотужени могао ослободити одговорности.

(Решење Врховног суда Србије Прев. бр. 368/96, од 29. октобра 1997)

РИЗИК СЛУЧАЈНЕ ПРОПАСТИ ПРОДАТЕ СТВАРИ

33

Предаја пропасте ствари у државину кућна може се извршити и без преношења физичке власности, тј. њуким споразумом између уговорних страна. У таквој ситуацији на кућна прелази и ризик случајне пропасте ствари.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је крајем септембра 1993. године купио од тужених три пласта сена која су се налазила у кругу фабрике „Балкан“ у Велпком Боњинцу и која су тежила по 1.000 kg. Цену у износу од 670 DM тужилац је одмах исплатио. Но, пошто тужилац није могао да сено одмах одвуче, странке су се споразумеле да он по сено може доћи кад хоће и узети га без присуства тужених, о чему су обавестили чувара фабрике. Међутим, после неколико дана, тужилац је сазнао да је непознато лице запалило два пласта сена. Пошто је одвукао само један пласт сена, тражио је да му тужени предају још 2.000 kg сена или да плате противвредност сена по ценама у време исплате.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је нашао да тужени нису предали сено тужиоцу, већ да је требало да му га предају кад он дође да сено одвуче, и да, према томе, у смислу члана 456, ст. 1 ЗОО, они носе ризик оштећења сена, па су дужни да тужиоцу предају 2.000 kg сена или да плате противвредност сена по цени у моменту исплате.

Међутим, имајући у виду утврђено чињенично стање, другостепени суд је нашао да из околности случаја произлази да су тужени предали сено тужиоцу у моменту закључења уговора о продаји, да је у смислу чл. 456, ст. 1 ЗОО, ризик оштећења сена прешао на тужиоца и да он нема право да тражи од тужених да му предају сено или исплате противвредност.

Врховни суд налази да је другостепени суд правилно применио материјално право кад је усвојио жалбу тужених, преиспично пресуду првостепеног суда и одбио захтев тужноца.

Наиме, у смислу чл. 454, ст. 1 ЗОО, уговором о продаји обавезује се продавац да пренесе на купца право својине на продату ствар и да му је у ту сврху преда, а купац се обавезује да плати цену и преузме ствар.

С друге стране (у смислу чл. 34, ст. 1 Закона о основним својинскоправним односима) на основу правног посла, право својине на покретну ствар стиче се предајом те ствари у државину стицаоца.

С обзиром на изложено, и на одредбу члана 70 наведеног закона, узима се да се државина стиче успостављањем фактичке власти на ствари. Међутим, стицање државине не мора увек бити праћено предузимањем апрехензионих радњи од стране стицаоца. Напротив, државина се може пренети и на фиктиван начин, сагласношћу воља уговорних страна. Сем тога, у смислу чл. 34, ст. 6 истог закона, предаја покретне ствари сматра се извршеном и када из конкретних околности произлази да је извршена предаја ствари.

У овом случају, тужилац је као купац тек неколико дана после закључења уговора о куповини и продаји предузео вучу сена. Но, то не значи да он сено није примио још у моменту закључења уговора, пако се странке о томе нису изричито сагласиле. Али, странке су се сагласиле да тужилац сено може одвући кад год хоће, и без њиховог присуства, и о томе су обавестиле чувара фабрике у чијем кругу се сено налазило. Како је тужилац у сваком моменту од закључења уговора о продаји могао предузети радњу вуче сена, а с обзиром на утврђене конкретне околности случаја, несумњиво се намеће закључак да је он ствар преузео већ у моменту закључења уговора.

Пошто су, према томе, тужени предали сено тужноцу у моменту закључења уговора, на тужноца је, у смислу члана 456, став 1 ЗОО, прешао ризик случајне пропасти или оштећења ствари, па тужилац, и по схватању Врховног суда, неосновано тражи да му тужени предају сено или плате противвредност.
(Пресуда Врховног суда Србије Рев. 3437/94, од 10. августа 1994)

ЗАЈАМ У ДЕВИЗАМА

34

С обзиром на изузетно високу инфлацију, нема места примени члана 395 ЗОО, који прописује да се динарска противвредности девизног дуга има одређити према тренутку његовог настајања. Начело равноправности страна у облигационом односу, начело савесности и поштења, и начело једнаке вредности узајамних давања изискују да се динарска противвредности девизне обавезе утврђује према тренутку њеног испуњења.

Из образложења:

Према чињеничном стању утврђеном у поступку, у пролеће 1992. године тужени је од тужиле позајмио 2.000 аустријских шилинга, са обавезом да јој овај износ врати до почетка јула месеца исте године. Међутим, он своју обавезу није извршио и поред тога што је више пута од тужиле опоменуо.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су правилно усвојили тужбени захтев, дајући разлоге које прихвата и овај суд, па не стоји навод у ревизији о погрешној примени материјалног права.

Наиме, у ситуацији када је тужени позајмио одређени износ девиза од тужиле, он је у обавези да овај износ, према постигнутом договору и врати.

Ревизијом се неосновано указује да је туженог требало обавезати да врати динарски износ дуга према званичном курсу Народне банке Југославије који важи на дан пресуђења. Према Закону о привредним мерама и изменама и допунама Закона о девизном пословању, који се примењује од 1. јануара 1990. године, забрањена је само куповина и продаја девиза ван јединственог југословенског тржишта, као и плаћање и наплаћивање у злату или иностраној валути. Такође, из одредбе члана 40 Закона о НБЈ, јединственом монетарном пословању народних банака Републике и народних банака аутономних покрајина, произлази да се забрана односи на извршења новчане обавезе у иностраној валути.

Према томе, исплата динарске противвредности обавезе утврђење у иностраној валути у правном послу није забрањена, јер није противна одредбама наведених савезних закона, који прописују само забрану плаћања и наплаћивања у девизама, као и куповину и продају девиза ван јединственог југословенског тржишта. Зато, при исплати динарске противвредности обавезе уговорене у девизама, нема места примени члана 395 Закона о облигационим односима који прописује обавезу исплате динарске противвредности девиза према моменту настанка обавезе, већ се динарска противвредност девизне обавезе има одредити према моменту исплате. С обзиром на присутну изузетно високу инфлацију у спорном периоду, само на описани начин долази до афирмације основних начела облигационог права, а пре свега начела равноправности учесника у облигационим односима (члан 11 ЗОО), начела савесности и поштења (члан 12 ЗОО) и начела једнаке вредности давања (члан 15 ЗОО).
(Пресуда Врховног суда Србије Рев.бр. 1683/94, од 1. јуна 1994)

ЗАТЕЗНА КАМАТА

35

Уговорена затезна камата од 5% дневно, за случај доцње у исплати појединих рата бескаматног зајма, може имати карактер накнаде ишћења коју поверилац тражи због губиљика вредности новца у условима инфлације, губиљика камате на иштењу под најповољнијим условима, или каквог другог губиљика.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац и првотужени су на дан 8. IV 1991. године закључили уговор о зајму број 5725. Тим уговором се тужилац обавезао да туженом да бескаматни зајам у новцу у износу од 10.000 динара, уз обавезу туженог да тај износ врати тужиоцу у 36 једнаких месечних рата по 278 динара. Као обезбеђење за овај зајам тужени је тужиоцу предао индоспрану меницу на тужену Рашко Јованку, која је ову даље индоспирала на туженог Тихомира Јовића. Уговором је предвиђено овлашћење тужиоца да захтева одједном повраћај неотплаћеног дела зајма ако тужени Симић не

уплати или неблаговремено уплати две узастопне или три било које рате. Рате су доспевале до 5. у месецу. Првотужени није на време уплатио рате за јун и јул 1991. године, због чега је тужилац 5. VIII 1991. године протестовао меншцу код Општинског суда у Ваљево према друготуженој и трећетуженима. Истим уговором је предвиђено да ће првотужени, уколико поједине рате не уплати до 5. у месецу, бити у обавези да за сваки дан закашњења плати затезну камату од 5% дневно. У току парнице првотужени је тужноцу исплатио главни дуг у износу од 6.944 динара, колико је он износио у време протеста меншце.

Према овако утврђеном чињеничном стању, најстепени судови су закључили да је захтев тужноца за исплату главног дуга неоснован, јер га је првотужени у току парнице исплатио према износу у време протестовања меншце, што је, и по схватању Врховног суда правилна одлука. Наиме, када обавеза дужника пма за предмет своту новца, он је дужан да исплати онај број новчаних јединица на који обавеза гласи. Због тога се ревизијом тужноца неосновано побија одлука најстепених судова у овом делу.

Из наведених разлога, а на основу члана 393 ЗПП, Врховни суд је одлучио као у презци пресуде у ставу I.

Међутим, у односу на обавезу тужених за исплату процента од 5%, што је уговором означена камата на главни дуг за период од доцње до исплате, побијана пресуда је заснована на погрешној примени материјалног права, што је имало за последицу и непотпуно утврђено чињенично стање.

Наиме, правилно је становиште из побијане пресуде да уговором предвиђена камата од 5% дневно за случај доцње у исплати појединих рата, не представља уговорену камату већ затезну камату везану за доцњу дужника, јер је између странака закључен уговор о бескаматном зајму. Међутим, при оцени основаности тужбеног захтева у овом делу, требало је имати у виду да у случају новчаних обавеза у условима инфлације, поверилац новчаног потраживања изложеног инфлацији има право да од дужника у доцњи, поред главнице и затезне камате, захтева и разлику до пуне накнаде штете, која се може састојати у губитку вредности одређене ствари, у губитку камате на штедињу под најповољнијим условима или у каквом другом губитку; а према наводима ревизије тужноца, он је висину накнаде штете коју трпи одредно уговором у проценту од 5% дневне камате, сматрајући то потпуном и реалном накнадом, са чиме се и првотужени сагласио.

Због тога је у поновном поступку потребно утврдити да ли је тужилац, и у ком износу, трпео штету због доцње дужника у извршењу уговорне обавезе, и у зависности од тога треба донети нову одлуку.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 736/94, од 28. априла 1994)

ЗАКУП

36

Уговор о закупу за неодређено време престаје ошказом који свака страна може дати другој у било ком тренутку, и ошказујући ошказни рок.

Из образложења:

„Пресудом Општинског суда у Лесковцу П. 2855/96 од 3. фебруара 1998. године, у првом ставу изреке, обавезан је тужени да се са свим лицима и стварима исели из пословног простора површине 91 m² који се налази у

Лесковцу, у Булевару ослобођења 127, и да га преда тужиоцу као закуподавцу на коришћење; а другим ставом изреке обавезан је тужени да тужиоцу накнади трошкове поступка у износу од 60 динара.

Одлучујући о жалби туженог, Окружни суд у Лесковцу је, пресудом Гж. 513/98 од 30. марта 1998. године, одбио жалбу као неосновану и првостепену пресуду потврдио.

Против наведене пресуде Окружног суда у Лесковцу тужени је благовремено изјавио ревизију, због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 386 ЗПП и нашао да ревизија није основана.

У проведеном поступку нема битне повреде одредаба парничног поступка из члана 354, став 2, тачка 10 ЗПП, на коју ревизијски суд pazi по службеној дужности, а тужени у ревизији одређено не указује на учињене битне повреде из члана 385, став 1, тачка 1 и 2 ЗПП, због којих се ревизија може изјавити.

Неосновани су и наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

Према разлозима нижестепених пресуда, парничне странке су већ више година у закупном односу, иако између њих није никада и формално закључен писмени уговор о закупу спорног пословног простора површине 91 m², који се налази у Лесковцу, у Булевару ослобођења 127. Тужилац је као закуподавац спорног пословног простора отказао закуп туженом као закупцу пре покретања овог спора, због издавања спорног пословног простора у позакуп трећем лицу без сагласности тужиоца и због нередовног плаћања закупнине, а тужбу за псељење туженог и предају овог пословног простора у државину тужиоцу, тужилац је поднео 28. VII 1994. године.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, које се, у смислу члана 385, став 3 ЗПП, ревизијом не може побијати, нижестепени судови су правилно применили материјално право када су закључили да је уговор о закупу престао и да је тужени у обавези да спорни пословни простор преда тужиоцу.

Наиме, према одредбама члана 597, став 1 ЗОО, уговор о закупу чије трајање није одређено, нити се може одредити из околности или месних обичаја, престаје отказом, који свака страна може дати другој, поштујући отказни рок, а купац је дужан да закупљену ствар врати по престанку закупа, у смислу члана 597, у вези са чланом 585 ЗОО.

Закуподавац је, сагласно наведеним одредбама из члана 585 ЗОО, овлашћен да по престанку закупа од закупца захтева враћање закупљене ствари, стога тужилац као закуподавац спорног пословног простора, на основу овог овлашћења, има право да од туженог као закупца захтева предају спорног пословног простора у државину, будући да је закуп престао још 28. VII 1994. године.

Врховни суд је ценно наводе ревизије туженог о неповољном материјалном положају трговине уопште и разлозима пословне сарадње са трећим лицем ради обезбеђења средстава за зараду његових запослених радника и за улагања у спорну непокретност, кроз адаптацију пословног простора, па је

нашао да су ти наводи без утицаја, будући да уговор о закупу чије трајање није одређено престаје отказом у смислу члана 597, став 1 ЗОО, а провизорски односи парничних странака нису предмет овог спора.

Наводе ревизије којима се на посредан или непосредан начин оспорава утврђено чињенично стање, Врховни суд није испитивао, будући да се утврђено чињенично стање ревизијом и не може побити, у смислу члана 385, став 3 ЗПП.“
(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 4007/98, од 19. новембра 1998)

УГОВОР О ЗАКУПУ

37

Да би био основан захтев за отказ уговора о закупу стана, треба да се испуне два услова: да се стан од створене закупице и чланова његовог породичног домаћинства не користи дуже од једне године, а најдуже четвори године, и да закупца нема споразум са закуподавцем о начину коришћења стана за то време.

Из образложења:

Правилно је примењено материјално право прописано одредбом члана 35, став 1, тачка б Закона о становању, као пропис из времена подношења тужбе. Наведена одредба тражи два услова да би био основан захтев за отказ уговора о закупу стана, а то су: да се стан од стране закупца и чланова његовог породичног домаћинства не користи дуже од једне, а најдуже 4 године, и да закупца нема споразум са закуподавцем о начину коришћења стана за то време.

У конкретном случају, тужени није напустио предметни стан. Он га користи неколико месеци сваке године кад год је у Југославији. Мора се имати у виду чињеница да тужени има статус незапосленог радника, да му се породица налази на привременом раду и боравку у Немачкој, те да је у таквој ситуацији нормално да и он одређени период времена током године проводи са својом породицом. Међутим, из утврђеног чињеничног стања не произлази да је тужени стан напустио. Према томе, није испуњен услов из закона да тужени стан није користио дуже од једне а најдуже 4 године. Истовремено, постоји и споразум са закуподавцем у погледу издавања дела стана у подзакуп, чиме је постигнута сагласност између тужиоца и туженог о начину коришћења стана. Према томе, није испуњен ни други законски услов за усвајање тужбеног захтева за отказ уговора о закупу стана.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 1373/97, од 16. априла 1997)

УГОВОР О ПРЕВОЗУ – ОДГОВОРНОСТ ЖЕЛЕЗНИЦЕ

38

Железничко-транспортно предузеће одговара за смрт путника у току његовог путовања возом, уколико смрт наступи услед удеса или незгоде за време превоза, или док је путник улазио у кола или излазио из њих, осим ако је смрт узроковала пређе лице или је посредни самоубиство путника (члан 16, ст. 2 Закона о уговорима о превозу у железничком саобраћају).

Из образложења:

У првостепеном поступку је утврђено да је 14. августа 1990. године, син тужилаца сада покојни Иван Млакар, рођен 1970. године, нађен усмрђен на железничким шинама у Новој Градишци, и то у раскомаданом стању, па пошто није било трагова од других специфичних начина повређивања, утврђено је да је настрадао од шинског возила. Такође је утврђено да је био путник у возу од Руме до Пуле. Првостепени суд је, на основу утврђеног чињеничног стања, закључио да је за штету тужиоцима одговоран тужени.

Према овако утврђеном чињеничном стању, правилно је примењено материјално право када је захтев тужилаца усвојен у досуђеном износу.

Оваква одлука је у складу са одредбом члана 16, став 1 Закона о уговорима о превозу у железничком саобраћају, према којој тужени одговара за смрт путника у току његовог путовања возом, уколико смрт наступи услед удеса или незгоде у току превоза, или док је путник улазио у кола или излазио из њих, а смрт није наступила од трећег лица нити је суицидна.

Пошто је на основу железничке карте покојног Ивана утврђено да је он био путник у возу, као и то да нема трагова од других могућности усмрђивања осим под точковима воза, онда је првостепени суд, у оквиру својих овлашћења из члана 8 ЗПП, могао узети као логичан закључак да је Иван погинуо приликом уласка у воз или изласка из воза, тако да се на његов случај примењује одредба члана 16 наведеног закона.

Због тога нису основани ревизијски наводи туженог који се односе на примену наведене законске одредбе.

На законитост побијане пресуде нема значаја то што је поред туженог солидарно одговорна и железница из Хрватске, јер су тужиоци као оштећени, приликом подношења тужбе имали право избора да туже или оба превозничка предузећа или само једног од њих.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев.бр. 56/97, од 7. октобра 1997)

УГОВОР О ПРЕВОЗУ – ОДГОВОРНОСТ ПРЕВОЗИОЦА

39

Одговорности превозиоца за ишћету коју претрпи путник услед експлозије бомбе коју је у шоку возње активирао дружи путник у аутобусу, треба ценити према одговарајућим одредбама Закона о уговорима о превозу у друмском саобраћају.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Врњачкој Бањи П. бр. 677/94 од 22. III 1995. године, и то одлуком под тачком 1. изреке, обавезан је тужени ДП „Аутопревоз“ из Врњачке Бање да тужиљи на име накнаде штете плати следеће износе: за претрпљени страх 30.000 динара, за претрпљене физичке болове 15.000 динара, за трошкове лечења 1.000 динара, на име умањења животне активности 45.000 динара, што укупно износи 91.000 динара, и законску затезну камату на тај износ од 22. III 1995. па до коначне исплате. Одлуком под тачком 2. изреке исте пресуде, обавезан је тужени ДП „Аутопревоз“ Врњачка Бања да тужиљи на име трошкова парничног поступка плати 730 динара. Одлуком под тачком 3. изреке исте пресуде одбијен је цео захтев

тужиле за накнаду штете у односу на друготуженог ДД ЗОИЛ „Дунав“ – Фплијала Краљево, због педостатка пасивне легитимације на страни овог туженика.

Решавајући о жалбама тужиле и туженика, Окружни суд у Краљеву донео је пресуду Гж. бр. 601/95 од 29. II 1996. године, којом је, у изреци под I, одбијена као неоснована жалба туженог ДП „Аутопревоз“ Врњачка Бања и потврђена пресуда Општинског суда у Врњачкој Бањи П. бр. 677/94 од 22. III 1995. године, у делу изреке под тачком 1. и 2, а изреком под II укида се цела пресуда у делу изреке под тачком 3. и предмет се враћа истом суду на поновно суђење.

Против пресуде Општинског суда у Врњачкој Бањи П. бр. 677/94 од 22. III 1995. године, и то одлуке под тачком 1. и 2. изреке и против пресуде Окружног суда у Краљеву Гж. бр. 601/95 од 29. II 1996. године – одлуке под тачком I изреке, јавни тужилац Републике Србије подигао је захтев за заштиту законности због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужиле је поднела одговор на подигнути захтев за заштиту законности.

Испитујући основаност подигнутог захтева за заштиту законности, у смислу члана 408 Закона о парничном поступку, Врховни суд је нашао да је захтев за заштиту законности основан.

У захтеву за заштиту законности основано се указује на погрешну примену материјалног права, до које је дошло због тога што је чињенично стање непотпуно утврђено. Наиме, у поступку пре доношења првостепене побилјане пресуде, изведено је више доказа на околности догађаја и услове повреде тужиле због експлозије бомбе у току возње аутобусом првотуженика. Изведен је доказ саслушањем сведока и други докази. Оценом изведених доказа није на поуздан начин утврђено да ли је првотуженик као превозилац одговоран за тешке телесне повреде које је претрпела тужиле, па према томе и за накнаду штете из таквог штетног догађаја; да ли је првотуженик одговоран за штетне радње које је предузео путник у аутобусу Вукчевић Станојло: активирање и бацање ручне бомбе у аутобусу; да ли је првотуженик одговоран за радње и пропуштања својих радника, возача аутобуса и радника који је обављао контролу, наплату и издавање возних карата. Ова одговорност првотуженика, према правном схватању Врховног суда, има се пре свега ценити у смислу члана 20 и других одредаба Закона о уговорима о превозу у друмском саобраћају, где је предвиђено, поред осталог, да превозилац одговара за штету насталу због смрти, оштећења здравља или повреде путника, осим ако докаже да је штета проузрокована радњом путника или страним узроком који се није могао предвидети, избећи или отклонити. У првостепеном поступку није расправљено да ли је првотуженик преко својих запослених у аутобусу – којим је превожена и тужиле у овој парници на релацији Крушевац–Краљево, на дан 26. V 1994. – могао предузети радње и поступке у циљу отклањања или избегавања штетног догађаја, у којем је због експлозије бомбе дошло до повреде и штете на страни тужиле.

Због свега истакнутог, у поновном поступку суд ће отклонити све недостатке у погледу битних повреда парничног поступка, састава суда и другог, извести и оценити доказе ради утврђивања да ли је првотуженик одговоран за штету на страни тужиле, за коју тужиле тврди да је настала на

раду и у вези са радом, и да ли је одговоран за штету због радњи и пропуста у раду на страни запослених у аутобусу првотуженика у којем је дошло до повреде а тиме и штете на страни тужилце.

(Решење Врховног суда Србије Гзз. 94/96, од 5. новембра 1996)

УГОВОР О ОСТАВИ

40

Оставиопримац је дужан да врати ствар коју је примио на чување.

Из образложења:

Према члану 712, став 1 ЗОО, уговором о остави оставопримац се обавезује да врати ствар коју је примио на чување.

У конкретном случају, тужени не спори да је од тужиоца примио пзнос од 1.190 DM, па је стога дужан да поступи у складу са наведеном законском одредбом.

Околност да му је поменути пзнос украден, нема значаја, с обзиром да је, по поменутој одредби, био дужан да новац чува. Пошто је реч о бесплатној остави, тужени је био дужан да чува ствар као своју сопствену, а не уз посебну пажњу. Међутим, он се није према ствари примљеној на чување односно ни као према сопственој ствари, чиме је дозволио да му новац примљен на чување буде украден.

(Одлука Врховног суда Србије Рев. бр. 6784/97, од 21. јануара 1998)

УГОВОР О ОСИГУРАЊУ

41

Осигурање од последица несрећног случаја јесте она врста осигурања лица која по својој природи представља осигурање од одговорности, те стога има обележјајући карактер и угодњава се осигурању имовине, иако да се имају применити одређена правила о последицама неплаћања премије из члана 913 Закона о облигационим односима.

Из образложења:

Осигурање лица дели се на осигурање живота и осигурање од последица несрећног случаја. Међутим, у конкретном случају ради се о осигурању од последица несрећног случаја, а не о осигурању живота када би могла да дође у обзир примена законских одредаба о потреби писменог позивања на исплату премије препорученим писмом.

Колективно осигурање радника од последица несрећног случаја за које премију плаћа предузеће у којем су радници запослени, сматра се осигурањем од одговорности таквог предузећа за штете које радници могу да претрпе за време рада и у вези са радом. Овде се примењују заједничке одредбе за имовинска осигурања и осигурања лица одељка 1, главе XXVII Закона о облигационим односима, и то одредбе члана 913, које говоре о последици неисплате премије. Осигурање од последица несрећног случаја јесте она врста

осигурања лица која по својој природи представља осигурање од одговорности, те стога има обештећујући карактер и уподобљава се са осигурањем имовине, тако да се имају применити општа правила о последицама неплаћања премије из члана 913 ЗОО.

Према томе, како осигураваач због неплаћања премије није раскинуо уговор о осигурању, није подигао тужбу за наплату премије, нити се догодно осигуранни случај да би била могућа компензација – уговор о осигурању престао је по самом закону након истека године дана од доспелости премије. Ове законске одредбе су од значаја у односима осигурања где се премија плаћа у одређеним временским размацама – у односима дугорочних осигурања (код којих није одређено трајање осигурања, него осигурање траје до раскида уговора), и у односима осигурања за које је уговорено да ће трајати више година (вишегодишња осигурања). По одредбама члана 913. став 4 ЗОО, у сваком случају уговор о осигурању престаје по самом закону ако премија не буде плаћена у року од годину дана од доспелости. Уговор према томе у сваком случају престаје по самом закону, што значи да за наступање ове последице неисплате премије није потребна никаква изјава осигураваача, па ни писмено позивање препорученим писмом на исплату премије; након протекла једногодишњег рока, последице неисплате премије у виду престанка уговора наступају аутоматски.

И даље, по ставу 5, члана 913 ЗОО, одредбе овог члана не примењују се на осигурање живота. У погледу последица неплаћања премије постоје велике разлике између уговора о осигурању живота (што иначе регулишу поменуте одредбе члана 945 ЗОО) и осталих уговора о осигурању. Наиме, код оваквих дугорочних осигурања (какво је доживотно осигурање) која немају обештећујући карактер (а са неким карактеристикама уговора о штедњи), осигураннику се у првим годинама исплаћује повећан износ премије из кога се ствара одређени фонд (резерва), а из њега се покрива повећање ризика у каснијим годинама живота осигураника. Математичка резерва код уговора о осигурању живота у ствари представља вишак премије преко реалне цене ризика која се прикупља у првим годинама осигурања. На тај начин осигуранник плаћа премију током трајања осигурања у истом износу, а истовремено добија извесна права на коришћење средстава која се формирају. Дакле, кроз капитализацију осигурања, уговараач осигурања који је престао да плаћа премију за осигурање живота не губи раније уплаћене премије, с тим што се сразмерно смањује и обавеза осигураваача.

На основу изнетог, откуп није могућ код краткорочних осигурања живота у којима се уопште не ствара математичка резерва. Код уговора о доживотном осигурању, где се прикупља математичка резерва, потребно је да се та резерва образовала бар од три годишње премије, јер је иначе познатна (па ако се сам уговор о осигурању за даље раскида, оваква незнатна средства резерве имају да служе за покриће трошкова осигураваача у вези са односом осигурања који је раскинут). У том смислу, исплата откупне вредности полисе (члан 954 ЗОО) представља посебан начин престанка само уговора о осигурању живота, и то оних уговора о осигурању закључених за цео живот осигуранника.

Факултативност плаћања премије и последице неплаћања, предвиђене у чл. 945, ст. 2 п 3 ЗПП, не односе се дакле на осигурање лица од последица несрећног случаја. Према томе, за случај неплаћања премије код осигурања

од последица несрећног случаја, не примењују се исте законске одредбе као и за случај неплаћања премије код осигурања живота. Како се овде не ради о осигурању живота већ о осигурању од последица несрећног случаја, то се има сматрати да је уговор о осигурању, закључен између предузећа тужилаца и правног претходника туженог, престао по самом закону 16. VII 1991. године, по истеку годину дана од рока плаћања друге рате премије.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев.бр. 3224/97, од 1. октобра 1997)

42

Осигураник губи право из уговора о осигурању уколико је у тренутку саобраћајне незгоде био под утицајем алкохола, дрога или других наркотика.

Из образложења:

Дана 6. V 1996. године, тужилац је управљао моторним возилом кад је изгубио свест услед епилептичног напада, те изазвао саобраћајну незгоду налетевши на пешака (оштећеног) који је био на тротоару, наневши му лаке телесне повреде. Правноснажном пресудом општинског суда, тужилац је оглашен кривим и изречена му је условна осуда због кривичног дела угрожавања јавног саобраћаја из члана 195, став 3, у вези са ставом 1 КЗ РС, уз изречену меру безбедности забране управљања моторним возилом „Б“ категорије у трајању од две године.

У време саобраћајне незгоде, тужилац је био осигуран код туженог од аутоодговорности по основу обавезног осигурања, за штете причињене трећим лицима.

На основу утврђеног чињеничног стања, правилно је у овом случају усвојен тужбени захтев, уз разлоге које у целици прихвата и Врховни суд, па не стоје наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

Наиме, тужилац је по правноснажној судској пресуди, оштећеном исплатио износ од 5.985 динара. Како је он у време саобраћајне незгоде, која је била узрок наступања штете, био осигуран код туженог од аутоодговорности по основу обавезног осигурања за штете причињене трећим лицима, то је правилно усвојен регресни захтев и тужени обавезан да тужиоцу изврши исплату износа из изреке пресуде првостепеног суда.

Ревизијом се неосновано истиче да је тужилац у моменту саобраћајне незгоде био под дејством лекова који спадају у групу наркотика и дрога, због чега су испуњени услови из члана 3 Правила туженог, који су саставни део уговора о осигурању, а према коме осигураник губи право из уговора о осигурању уколико је у тренутку саобраћајне незгоде био под утицајем алкохола, дрога или других наркотика. У поступку вештачења је утврђено да је тужилац био под терапијом лекова из групе тзв. антиепилептичних лекова који не спадају у групу наркотика и дрога. Сем тога, утврђено је да је узрок саобраћајне незгоде био губитак свести код тужиоца услед епилептичног напада, односно да узрок није био у поремећају свести услед наркотика и дрога.

(Одлука Врховног суда Србије Рев. бр. 1616/98, од 29. априла 1998)

УГОВОР О НОВЧАНОМ ДЕПОЗИТУ

43

За уговор о новчаном депозити, који није противан императивним прописима важећим у време његовог закључења, меродаван је искључиво ЗОО, па се банка као дужник не може позивати на посебне правне прописе о монети.

Из образложења:

Из стања у списма предмета произлази да су странке, у смислу чл. 1035 Закона о облигационим односима, закључиле уговор о депоновању девизних средстава; да је на основу тог уговора, у смислу члана 1043 истог закона, тужена банка тужноцу издала штедну књижицу; да тужена банка на захтев тужноца као власника депонованих девизних средстава није хтела да му врати спорна девизна средства, којима је слободно располагала у смислу закљученог уговора.

С обзиром да из наведеног уговора о депоновању девизних средстава не произлази да су странке, у смислу наведене одредбе чл. 1035, т. 2, уговориле посебне услове и рокове приликом враћања депонованих девизних средстава, и Врховни суд налази да је тужена банка несумњиво у обавези да тужноцу као депоненту и власнику спорних девизних средстава врати на његов захтев, што су правилно закључили и нижестепени судови.

За правилност израженог становишта прелевантни су наводи ревизије туженика о одредбама Закона о Народној банци Југославије као и Закона о девизном пословању, будући да наведени уговор странке нису закључиле по одредбама ових закона већ по наведеним одредбама Закона о облигационим односима, што није било ни забрањено, нити у супротности са тада важећим императивним законским прописима.

Стога и Врховни суд налази да су нижестепени судови правилно применили материјално право из одредбе чл. 1035-1046 Закона о облигационим односима, када су у целини усвојили тужбени захтев.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 2940/94, од 22. јуна 1994)

44

Лице које је са одређеном банком закључило уговор о депоновању својих девизних средстава, има право да од те банке захтева њихову исплату, сходно одговарајућим прописима ЗОО. Банка не може одбити да исплати своју обавезу из уговора позивајући се на то да су средстава девизне штедне банке депонована код Народне банке Југославије.

Из образложења:

Наиме, из стања у списма произлази да је тужила депоновала код тужене банке спорна девизна средства и да тужена ова средства није исплатила по захтеву тужиле.

Нижестепени судови су о тужбеном захтеву правилно одлучили када су применили одредбе Закона о облигационим односима, јер оне регулишу новчане депозите. На основу тих одредаба закључили су да је тужена дужна да спорне девизне износе исплати тужилу.

Тужена у ревизији неосновано оспорава своју пасивну легитимацију – позивајући се с тим у вези на чињеницу да су средства девизне штедне грађана депонована код Народне банке Југославије – јер ова околност, као и однос тужене и Народне банке Југославије не ослобађају тужену од њених преузетих уговорних обавеза према тужили.

Тужена у ревизији оспорава и примену наведеног закона, указујући да је материја девизне штедне уређена Законом о девизном пословању, као посебним савезним прописом. Међутим, одредбе овог закона не искључују и не ограничавају право девизног штедње на подизање депонованих девизних средстава, па се у тим питањима примењује одредба општег закона – Закона о облигационим односима – према којима је банка дужна да депоненту исплати, односно врати депонована средства.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 3765/94, од 27. септембра 1994)

45

За међусобне односе страна које су закључиле уговор о новчаном депозиту меродаван је искључиво тај уговор и одговарајући прописи ЗОО, који имају империјативан карактер. Одредбе уговора о новчаном депозиту не могу се мењати вољом једне стране уговорнице, нићи актом носиоца монетарне власти.

Из образложења:

Према чињеничном стању утврђеном у поступку, тужила је код тужене банке отворила девизну штедну књижицу, односно закључила уговор о девизном депозиту у износима стране валуте из изреке првостепеног суда, с тим што се радило о штедњи по виђењу. Тужена одбија да изврши исплату депонованих средстава.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су правилно усвојили тужбени захтев и тужену обавезали да изврши исплату депонованих средстава, дајући разлоге које у целини прихвата и Врховни суд, па не стоје наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

Најме, према члану 1035 Закона о облигационим односима, и према уговору о новчаном депозиту, банка стиче право да располаже депонованим новцем, али и обавезу да га врати према условима предвиђеним у уговору, односно штедној књижици која уговор замењује. У конкретном случају у питању је штедни улог по виђењу, па је према члану 1038, у вези са чланом 1046 истог закона тужена била у обавези да у сваком моменту на захтев тужиле изврши исплату целог салда или једног његовог дела.

Ревизијом тужене неосновано се указује на подзаконска акта у погледу ограничења исплате девизних штедних улога грађанима. Парничне странке су закључиле уговор о новчаном депозиту као дозвољен правни посао, регулисан Законом о облигационим односима као императивним прописом. Одредбе оваквог уговора не могу се мењати изјавом једне стране, па ни актом носиоца монетарне власти. Због тога, подзаконска акта не могу утицати на другачије решење спорног односа.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 5950/94, од 21. децембра 1994)

КАМАТА НА ДЕВИЗНИ ШТЕДНИ УЛОГ

46

У случају кад недостигаје посебан писмени уговор о девизној штедњи, после истека времена првог орочења важи претпоставка да је уговорена променљива каматна стопа, сходно одредбама Самоуправног споразума банака о полицијским каматних стопа.

Из образложења:

Предмет овог спора је тужбени захтев за исплату износа од 2.437 USA долара по стопи од 12,5% на орочени девизни штедни улог тужноца, за период од 30. септембра 1986. до 30. септембра 1992. године.

У проведеном поступку утврђено је да је тужилац код тужене банке орочно штедни улог на девизну штедну књижницу бр. 13-73-12049-0 са роком орочења на 36 месеци. Затим, да је тужена банка до истека првог рока орочења тужноцу исплаћивала камату по стопи од 12,5%, а после истека првог рока орочења тужноцу је обрачуната променљива камата. Такође је утврђено да између странака није потписан анекс уговора о променљивој камати на уложена девизна средства.

Полазећи од овако утврђених чињеница, нижестепени судови су обавезали тужену банку да на име камате по стопи од 12,5% на орочени девизни штедни улог тужноца за период од 30. септембра 1986. до 30. септембра 1992. године, тужноцу плати износ од 2.437 USA долара. Ово зато што је између странака приликом орочавања девизних средстава тужноца код тужене банке уговорена фиксна камата, па како се уговор може изменити само сагласном изјавом воља уговорника или се може тражити раскид уговора, што у овој правној ствари није случај, то тужена банка није могла јединострано да мења услове уговора.

У конкретном случају, приликом орочавања девизног штедног улога, странке нису закључиле писмени уговор о ороченом девизном штедном улогу. Исто тако, у штедној књижници није означена каматна стопа, да би се у недостатку писменог уговора о ороченом девизном штедном улогу могло узети да је каматна стопа означена у штедној књижници уговорена као фиксна каматна стопа. Међутим, не може се прихватити ни становите нижестепених судова да је каматна стопа уговорена као фиксна јер је тужена банка тужноцу исплаћивала камату од 12,5% до истека првог рока орочења. Ово стога што се у недостатку посебног писменог уговора о девизној штедњи, сматра да је уговорена променљива каматна стопа, што значи да се улагач сагласно са променом каматне стопе по истеку првог рока орочења, па се у том случају непосредно имају применити одредбе Самоуправног споразума банака о полицијским каматних стопа.

Из ових разлога ваљало је обе нижестепене пресуде укинути, како би општински суд у поновном поступку отклонио недостатке у чињеничном стању извођењем одговарајућих доказа, што подразумева и увид у целу девизну штедну књижницу тужноца, јер је уобичајено да се са унутрашње стране задње корице књижница штампа или утискује штампил са текстом о условима орочења, тј. о камати.

(Решење Врховног суда Србије Рев. бр. 912/95, од 8. марта 1995)

УГОВОР О ОРТАКЛУКУ

47

Уговор о грађанскоправном ортаклуку није формалан уговор, односно, за његово закључење и пуноважност није потребна писмена форма.

Уговори облигационог права не подлежу никаквој форми, осим ако законом није друкчије одређено.

Из образложења:

Насупрот изнетом правном становишту нижих судова, Врховни суд сматра да уговор о грађанскоправном ортаклуку није формалан уговор односно да за његово закључење и пуноважност није потребна писмена форма.

Уговори облигационог права не подлежу никаквој форми, осим ако законом није друкчије одређено (члан 67, став 1 ЗОО).

Према томе, између парничних странака, а с обзиром на утврђено чињенично стање у току првостепеног поступка, закључен је уговор о ортаклуку у вези са заједничким вођењем угоститељске радње. Зато, уколико је у раду угоститељске радње дошло до губитка, онда се и тај губитак дели на све ортаке, сразмерно ортачким улозима сваког од њих.

(Одлука Врховног суда Србије Рев. бр. 241/97, од 28. маја 1994)

УГОВОР О ЗАЈЕДНИЧКОМ УЛАГАЊУ РАДИ КУПОВИНЕ
АУТОМОБИЛА

48

Лице које је, са већим бројем других лица, закључило уговор о заједничком улагању ради куповине одређеног типа аутомобила за сваког саговорника, али очекивани аутомобил не добије, има право да захтева повраћај својих уложених средстава од саговорника који су аутомобиле заједничким новцем купили. Повраћај подразумева исплату сразмерног дела цене купљених аутомобила на дан испуњења обавезе.

Из образложења:

У поступку је утврђено да су парничне странке закључиле уговор о заједничком улагању ради куповине аутомобила марке „југо-корал 55“, за сваког уговорника, а овај правни посао реализован је прибављањем укупно 21 возила. Осталим уговорницима, па и тужиљи, која је била 26. по реду, возило није купљено, али су се они међусобно сагласили да услед измењених прилика због поскупљења возила и инфлације, за себе не купују возила и да једни другима даље не уплаћују рате. Међутим, између саговорника није дошло до споразума о регулисању међусобних односа у погледу даље обавезе према саговорницима за које возила нису купљена. Због тога, тужиља није ништа остварила од тужених као уговорника који су возила добили и на тај начин од тужиље примили 1/30 од вредности возила у време куповине.

Нижестепени судови су правилно закључили да су тужени у обавези да тужиљи исплате еквивалентну противвредност једне месечне рате од 1/30 вредности возила по цени на дан извршења обавезе. За овакав закључак дати су потпуни и јасни разлози, које прихвата и овај суд.

Наиме, тужила је као улагач извршила своју уговорну обавезу према туженима, тако да су они куповином добили возила, што је и била сврха уговора. Са друге стране, тужени као улагачи нису извршили своју уговорну обавезу према тужили. Пошто је овде реч о двостраном уговору, то су по начелу једнаке вредности узајамних давања из члана 15 Закона о облигационим односима, тужени дужни да тужили исплате противвредност онога што су од тужиле примили, дакле ону корист коју су тужилиним давањем остварили, јер би се у противном неосновано обогатили. Зато, на ову обавезу тужених нема утицаја околност што су тужила и остали уговорници који нису добили возило престали са уплатама, на шта се тужени у ревизији неосновано позивају. Ово стога што је тужила извршеним уплатама испунила своју уговорну обавезу према туженима који су добили возила и тиме стекла право да добије одговарајућу противвредност од тужених, без обзира на прекид уплата у односу на уговорнике који нису добили возила. При таквом стању ствари, тужени се у ревизијама неосновано позивају на могућност тужиле да тражи раскид или измену уговора због промењених околности услед поскупљења возила и инфлације који су отежавали испуњење, у смислу члана 133 Закона о облигационим односима, а не и на једностранни прекид са уплатама рата као што је учињено. И у том случају тужила би као уговорник који није добио возило а вршио је уплате, имала право да јој тужени врате оно што је дала. (Пресуда Врховног суда Србије Рев.бр. 1195/94, од 30. марта 1994)

ПОКЛОН

49

Уговор којим је физичко лице поконило непокретности држави по државном (државних органа) нишав је и не производи правна дејства.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Новом Саду П. 1526/97, од 12. фебруара 1998. године, после усвајања тужбеног захтева, утврђује се да је ништава изјава дата од стране Максима Санковића бив. из Новог Сада у записницима код Народног одбора другог рејона у Новом Саду, 9. п 17. марта 1949. године, о поклону парцела број 4414/4, њива у површини од 405 кв.хв., парц. бр. 4880/9 у површини од једног к.ј. и парцела број 7487/2 у површини од 3 к.ј. и 10 кв.хв., све у КО Нови Сад, на основу које је Градски народни одбор у Новом Саду, својим решењем бр. 9719/49 од 6. V 1949. године, ову земљу унео у општенародну имовину. Истом пресудом обавезан је тужени да тужиоцу накнади парничне трошкове у досуђеној висини.

Пресудом Окружног суда у Новом Саду Гж. 1614/98, од 3. јуна 1998. године, одбија се жалба туженог и првостепена пресуда се потврђује.

Против другостепене пресуде тужени је благовремено изјавио ревизију, због битне повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права.

Испитујући побјану пресуду у смислу члана 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да ревизија није основана.

Према утврђењу суда, отац тужиоца Максим Санковић, као аграрни интересент, 1940. године добио је у својину овде предметне некретности. Деветог марта 1949. године у записник код Народног одбора другог рејона у Новом Саду дао је изјаву да не може земљу да обрађује, да су му карте за снабдевање одузете, па је принуђен да земљу врати држави. Дана 17. III 1949, на позив Народног одбора другог рејона у Новом Саду, дао је изјаву да предметну земљу бестеретно поклања у корист општенародне имовине, при чему му је саопштено да учињеним поклоном не ослобађа себе обавезе према постојећим законима и прописима за текућу економску годину. Срески народни одбор у Новом Саду је затим, 6. V 1949. године, донео решење да се поменутом одузима ова земља, са позивом на одредбу чл. 39 Закона о аграрној реформи и колонизацији. До тог времена отац тужиоца је земљу обрађивао, живео је у домаћинству са брачним другом и четворо деце. Међутим, у време обавезног откупа пољопривредних производа, на њега је вршен притисак у вези са продајом ових производа, због чега је одвођен у подрум садашње Галерије „Беоански“ са циљем да удовољи обавезама за испоруку пољопривредних производа. То даље није могао да издржи, па је члановима домаћинства рекао да земљу мора да преда држави. У то време године су биле сушне, приноси са земље мали, па је отац тужиоца, да би измирио своје обавезе, покушавао да купи производе у другим местима, у чему није успевао.

Првостепени суд је дао довољне и ваљане доказе на основу којих је утврдио наведене чињенице. Одлучујући о жалби, другостепени суд је прихватио као правилно утврђено чињенично стање и за то дао такође ваљане разлоге.

Ценећи утврђене чињенице, судови усвајају тужбени захтев постављен ради утврђења ништавости изјаве Максима Санковића од 9. и 17. III 1949. године. Његова изјава представља уговор о поклону имовине у погледу непокретности поближе описаних у изреци првостепене пресуде. Судови закључују да је оспорени поклон учињен под околностима за које је – по одредбама Закона о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа (*Службени гласник РС број 18/91*) – прописана ништавост.

Овај суд налази да је исправан закључак нижестепених судова да назначене изјаве правног претходника тужиоца по својој садржини представљају уговор о поклону, а да цитирано решење СНО Нови Сад, такође по својој садржини представља прихват овог поклона. Код таквог чињеничног стања, тужилац основано тужбом тражи утврђење ништавости уговора о поклону јер околности под којима је правиш претходник тужиоца тај поклон учињено несумњиво упућују да је поклон учињен под притиском, предвиђеним у члану 17 поменутог закона, због чега поклон и јесте ништав.

Нису основани ревизијски наводи туженог у вези са недостацима павилне легитимације јер је поклон 1949. године прихваћен и спроведен од стране тада надлежног Градског народног одбора Нови Сад у корист ОНИ, а постоји континуитет правног субјективитета Града Нови Сад из 1949. године и сада туженог, и поклоњена непокретност налази се на територији туженог.

Није основана ни тврдња туженог да се овде не ради о поклону пољопривредног земљишта учињеног под притиском и принудом, већ о примени принудних прописа Закона о аграрној реформи и колонизацији, којима је

режим аграрног земљишта био уређен на посебан начин уз ограничење права слободног располагања земљиштем од стране аграрних корисника јер је утврђено да назначена изјава правног претходника тужноца по својој садржини представља уговор о поклону, који је учињен под притиском предвиђеним у већ наведеној одредби закона.

Насупрот наводу у ревизији, пресуде судова нису донете уз битну повреду одредаба парничног поступка, на чије постојање се у ревизији неосновано указује, јер изреке побиваних пресуда не противрече разлозима из цитиране одредбе закона.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. бр. 6206/98, од 16. децембра 1998)

РАСКИД УГОВОРА О ПОКЛОНУ

50

Уговор о поклону може се опозвати због неблагодарности поклонопримца и осиромашења поклонодавца.

Из образложења:

Према правним правилима грађанског права која се у овом случају имају применити, уговор о поклону може се раскинути и учињени поклон опозвати само у случају ако поклонопримац својим понашањем према поклонодавцу покаже велику неблагодарност, као и када поклонодавац после обећаног и предатог предмета поклоне западне у такво материјално стање да нема довољно средстава за живот. Дакле, уговор о поклону може се раскинути (опозвати) само због неблагодарности поклонопримца и осиромашења поклонодавца.

У конкретном случају, према утврђеном чињеничном стању, тужена својим понашањем према тужноцу као оцу и поклонопримцу није показала неблагодарност, а још мање грубу неблагодарност, нити је пак тужилац осиромашао, па су нижестепени судови основано закључили да тужбени захтев тужноца за раскид предметног уговора нема правног основа.

(Одлука Врховног суда Србије Рев. бр. 1818/98, од 22. априла 1998)

ПРИМЕНА ЗАКОНА О ОБЛИГАЦИОНИМ ОДНОСИМА

51

За постојање облигационих односа који су настали пре стицања на снагу Закона о облигационим односима, као и за њихова дејства њихових облигационих односа, меродавно је право важеће у моменту стицања правног односа (раније важећи закон, односно пропис нове државе, као и њихова правила садржана у законима и другим прописима донетим до 6. априла 1941. године, који се примењују под условима из одредбе члана 4 Закона о неважностима прописа донетих пре 6. априла 1941. и за време непријатељске окупације). Како је спорни облигациони однос настао 1960. године, а сагласно одредби члана 1109 Закона о облигационим односима овај закон је ступио на снагу

1978, што је ревизијски суд правилном применом правних правила грађанског права, која су важила у време настанка спорног односа, нашао да је тужбени захтев неоснован).

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу судова, тужиоци и тужена Општина Лозница закључили су уговоре о купопродаји непокретности, оверене пред Среским судом у Лозници 10. IX 1960. године под Ов. бр. 2025/60 и Ов. бр. 2096/60. По наведеним уговорима, тужена Општина Лозница се обавезала да на име премештања зграде, постојеће на кат. парцели број 2920 у КО Лозница, која је у сувласништву тужилаца, и на име правичне накнаде за национализовану катастарску парцелу број 2920 у КО Лозница, исплати тужiocима износ од по 650.000 тадашњих динара свакоме, најкасније до 30. IV 1961. године, као и да мајци тужилаца Кристини Васљевић из Лознице обезбеди једнособан стан у новоградњи на првом спрату, до почетка рушења. Међутим, тужена Општина Лозница ову своју обавезу према тужiocима није испунила.

Код таквог стања ствари, ревизијски суд је основано стао на становиште да се на конкретни правни однос, сагласно одредби члана 1106 Закона о облигационим односима, не могу примењивати одредбе тог закона. Тај суд правилно оцењује да је за постојање облигационих односа који су настали пре ступања на снагу Закона о облигационим односима, као и за правна дејства трајних облигационих односа, меродавно право важеће у моменту настанка правног односа (раније важећи закон, односно пропис нове државе, као и правна правила садржана у законима и другим прописима донетим до 6. априла 1941. године, који се примењују под условима из одредбе члана 4 Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације).

Како је спорни облигациони однос настао 1960. године, а сагласно одредби члана 1109 Закона о облигационим односима овај закон је ступио на снагу 1978. године, то је ревизијски суд правилном применом правних правила грађанског права, која су важила у време настанка спорног односа, нашао да је тужбени захтев неоснован.

(Пресуда Савезног суда Србије Гзс. бр. 20/98, од 22. октобра 1998)

ПРАВО СВОЈИНЕ

ИСКЉУЧИВОСТ ПРАВА СВОЈИНЕ

1

Својственик има право да из државине и уједно пребе ствари искључи свако лице, ако оно нема правни основ на државину и уједно пребу.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Новом Саду П. број 2031/95 од 24.4.1996. године у ставу првом изреке, тужени Павлов Петар је обавезан да се исели из собе, купатила, предсобља, терасе, шупе за огрев и оставе које се налазе у стамбеној згради у ул. Рада Смљанова број 4 у Новом Саду саграђене на парцели број 194 од 4 ара и 21 м², уписане у зк. ул. бр. 6485 а која се налази у десној половини дела поменути стамбене зграде гледано са улице са десне стране са посебним улазом и да те просторије слободне од лица и ствари преда тужилца у посед.

Ставом другим исте пресуде тужени Живко и Аземина су обавезани да се са свим члановима своје породице иселе из спорних просторија стамбене зграде ближе означене у ставу првом изреке горе означене пресуде и да те просторије слободне од лица и ствари предају тужилци у посед а што је првотуженик Петар дужан да трпи. Ставом трећим изреке туженици су солидарно обавезани да тужилци на име накнаде трошкова парничног поступка плате износ од 7.126.00 динара са законском затезном каматом рачунајући исту од 24. 4. 1996. године па до исплате. Ставом четвртим изреке одбијен је као неоснован противтужбени захтев туженог Петра којим је тражио да се опозове поклон који је учињен куповном на име тужилца Павлов Вукице на предметној непокретности у 1/2 дела а која је уписана у зк. ул. 6485 КО Нови Сад и у природи представља породичну стамбену зграду у улици Рада Смљанова број 4, саграђеној на кат. парцели број 194 те да се тужила обавезе да туженом. поклон врати и призна и трпи да се на основу те пресуде на тој непокретности утврди право својине туженог Петра и исто упише у земљишне књиге. Ставом петим изреке одбијен је као неоснован предлог туженог Петра којим је тражио да се изда привремена мера која ће забранити укњижу права својине тужилца по њеном предлогу под бројем Дп. 1789/95 са означеним уделом предметне непокретности до правноснажног окончања овог спора.

Решавајући о жалби тужених изјављеној против те пресуде, Окружни суд у Новом Саду пресудом Гж. бр. 2013/96 од 5. 2. 1997. године одбио је жалбу као неосновану и првостепену пресуду потврдио.

Против те пресуде Окружног суда у Новом Саду тужени Павлов Петар благовремено је изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду у смислу члана 386. ЗПП, Врховни суд је нашао да ревизија није основана.

У проведеном поступку нема битне повреде одредаба парничног поступка из члана 354. став 2, тачка 10 ЗПП, на коју ревизијски суд пази по

службеној дужности, а ни битних повреда из члана 354, став 2, тачка 13 ЗПП, на које тужени у ревизији указује, јер су нижестепени судови о свим одлучним чињеницама релевантним за правилну одлуку у овој парници дали довољно јасне, правилне и потпуне разлоге сагласне стању у списима и резултату изведених доказа, а нема ни других недостатака због којих се побијана пресуда не би могла правилно и законито испитати.

Разлози ревизије о погрешној примени материјалног права нису основани.

У поступку пред првостепеним судом на основу правноснажне пресуде Општинског суда у Новом Саду П. број 10608/92 од 13. 4. 1993. године утврђено је, да је тужилца Вукица путем одржаја стекла право својине са 4/10 дела на постојећој стамбеној згради у улици Рада Смиљанова број 4 у Новом Саду што у природи представља 1/2 дела те стамбене зграде гледано са улице са десне стране са посебним улазом, која је саграђена на парцели број 194 уписане у зк. ул. бр. 6485 КО Нови Сад I, да се тужилца Вукица на основу решења Општинског суда у Новом Саду Дн. 1789/95 од 26. 4. 1995. године на основу те пресуде са тим уделом укњижила на предметној згради и да је тужени у тој парници учествовао као умешач на страни туженог Стојиновог Боже. Даље је утврђено, да се тужилца са туженим Петром као оцем и својом мајком у купљени део предметне куће уселила јула 1977. године, да је у истој непрекидно становала до октобра 1990. године када је отишла на студије у Осјејек, да је долазила за викенд све до фебруара 1991. године када је прешла да живи код мајке у подстанарском смештају јер су се родитељи овде тужени Петар и њена мајка у међувремену развели, да је тужени Петар након развода брака са мајком тужилце остао у поседу спорног дела стамбене зграде који је у име и за рачун тужилце купљен, да је потом издао друго и треће туженим две собе и кухињу за износ од 100 динара, да је за себе задржао једну собу у коју повремено долази и да остале просторије користе заједно. У поступку је као чињеница такође утврђено, да тужени станује у кући у Ковилу са својим родитељима који поред куће имају и 9 катастарских јутара земље и да по основу пензије остварује месечно 544,00 динара.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања које се према члану 385, став 3 ЗПП ревизијом не може побијати, нижестепени судови су и по становишту овог суда основано закључили, да је тужилца на спорној непокретности стекла право својине одржајем а не поклоном од стране туженог и да јој као власнику у смислу одредби члана 37 Закона о основним својинско правним односима припада и право на државину спорног дела те стамбене зграде, коју тужени држи у свом поседу без правног основа, па су правилно применили материјално право када су тужбени захтев тужилце усвојили а противтужбени као неоснован одбили и одлучили као у изреци првостепене пресуде. Разлоге које су за своје одлуке Окружни и Општински суд дали у свему као правилне, потпуне и основане прихвата и овај суд и на исте упућује туженог Петра да се и у овој пресуди не би непотребно понављали.

Истицање туженог Петра у ревизији да је са својом бившом супругом а мајком тужилце спорни део предметне стамбене зграде купио и поклонио тужилци и да су се стекли законски услови за опозив поклона те непокретности, Врховни суд је оценио и налази да је неосновано и без утицаја, јер је у парничном поступку у којем је овде тужени Петар учествовао и изјављивао све правне лекове правноснажном пресудом П. број 10608/92 од 13. 4. 1993.

године утврђено да је тужња путем одржаја стекла право својине на спорној половини предметне стамбене зграде у улици Рада Смиљанов број 4, а не на основу поклона својих родитеља како то тужени Петар у ревизији неосновано представља. Стога је без утицаја на законитост побјане пресуде навод ревизије који се односи на наводну неблагодарност тужње и осромашење туженог Петра, као разлоге који су иначе релевантни за опозив уговора о поклону а што овде није случај.

Остале наводе ревизије Врховни суд је имао у виду али није узимао у предмет посебне оцене нити образлагао јер се у суштини свде на побјање другостепене пресуде због непотпуно и погрешно утврђеног чињеничног стања а са тог разлога се према члану 385, став 3 ЗПП ревизија не може изјавити.
(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 3093/97 од 2. јула 1997. године)

СУСВОЈИНА

2

Сувласник не може имати у искључивој државини ниједан део сувласничке ствари. Сваки од сувласника може захтевати да се на сувласничкој ствари успостави судржавина.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Чачку П. бр. 2723/93 од 23. октобра 1996. године ставом првим изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужноца којим је тражено да се судском одлуком утврди његова искључива државина над половином куће која се налази у Лупњачи и четвртном парцеле на којој се иста налази. Ставом другим изреке обавезана је тужена да тужноцу преда кључеве од купатила, кухиње са нишом, шајза, подрума, таванских просторија и од шупе у дворшћу. Ставом трећим изреке обавезана је тужена да тужноцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 500,00 динара.

Пресудом Окружног суда у Чачку Гж. бр. 1162/96 од 24. децембра 1996. године одбијена је као неоснована жалба тужене и потврђена је пресуда Општинског суда у Чачку П. бр. 2723/93 од 23. октобра 1996. године, у ставу другом и трећем изреке.

Против правноснажне пресуде Окружног суда у Чачку у законском року изјавила је ревизију тужена због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побјапу пресуду у смислу члана 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да ревизија тужене није основана.

У проведеном поступку нема битних повреда одредаба парничног поступка због којих се ревизија може изјавити у смислу члана 386, став 1, тачка 1 и 2 ЗПП а није учињена ни битна повреда члана 354, став 2, тачка 10 ЗПП, на коју Врховни суд pazi по службеној дужности.

Разлози ревизије о погрешној примени материјалног права ишсу основани.

Предмет овог спора је између осталог и тужбени захтев тужиоца Бојовић Милорада да му тужена преда кључеве од купатила, кухиње са нишом, шпајза, подрума, таванских просторија и шупе у дворишту.

У проведеном поступку утврђено је да је правноснажним решењем Општинског суда у Чачку О. бр. 140/89 за наследнице на целокупној имовини пок. Впћентија а тиме и на 1/2 идеалној куће у Лупњачи са 1/4 идеалном права коришћења плаца кл. бр. 5947/9 оглашен његов син тужилац Милорад Бојовић. Утврђено је и то да је тужена Љубица Бојовић у искључивој државини купатила, кухиње са нишом, шпајза, подрума, таванских просторија, као и шупе у дворишту.

С обзиром на предње утврђено чињенично стање према коме тужилац Милорад Бојовић има право сувојине спорних стамбених просторија у кући која се налази у Лупњачи, па како је тужена у искључивој државини истих, правилно је примењено материјално право када је тужбени захтев тужиоца усвојен и тужена обавезана да му преда кључеве од истих.

Наиме, у смислу члана 14 Закона о основним својинско-правним односима сувласник има право да сувласничку ствар држи и да се њоме користи заједно са осталим сувласницима, сразмерно свом делу, не повређујући права осталих сувласника. Значи, без споразума са осталим сувласницима ни један сувласник не може имати искључиву државину сувласничке ствари, јер се сувласници у смислу члана 70, став 4 наведеног закона у односу на целу сувласничку ствар појављују као суддржаоци, а што значи да сувласник може тражити да му други сувласник преда у суддржавину сувласничку ствар.

Како је тужилац сувласник спорних стамбених просторија, то он као сувласник има право суддржавине на истима и у вези са тим право да може тражити да му други сувласник преда у суддржавину сувласничку ствар, због чега наводи ревизије о погрешној примени материјалног права ипсу основани.

Наводима ревизије се у суштини истиче да између странака као сувласника нема договора о коришћењу сувласничке ствари, што је у конкретном случају без утицаја на правилност спорне одлуке, међутим, тужена може у смислу члана 141 ЗВП тражити уређење начина коришћења или у смислу члана 148 истог закона деобу сувласничке ствари.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 1271/97 од 10. јуна 1997. године)

3

Тужилац не може захтевати да му тужени преда 4/5 сувласничке ствари у државину. Начин на који ће сувласници уједињено користити ствар одређује се споразумом сувласника или одлуком суда у ванпарничном или извршном поступку.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Пироту П. 1589/95 од 21. 3. 1996. године, усвојен је тужбени захтев тужилаца па је утврђено да тужиоци имају право власништва на 4/5 трактора марке „торпедо“ ближе описаног првостепеном пресудом који се налази код туженог и да тужиоцима тужени мора ово право признати и припадајући део уступити у својину као и да тужиоцима накнади трошкове спора у износу од 240,00 динара.

Пресудом Окружног суда у Пироту Гж. 629/96 од 6. 9. 1996. године, одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена првостепена пресуда.

Против пресуде Окружног суда, тужени је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побјану пресуду у смислу чл. 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да је ревизија туженог делимично основана.

Према утврђеном чињеничном стању тужени је 1987. године, купно трактор марке „торпедо“ и после извесног времена се споразумео са тужоцима да овај трактор прода. Тужоци су исплатили 80% цене, а како нису могли да исплате остатак, договорили су се да буду сувласници на одговарајућем делу а сразмерно плаћеној цени.

Код овако утврђеног чињеничног стања, правилно су нижестепени судови применили материјално право, када су утврдили да тужоци имају право на 4/5 трактора с обзиром да су платили 80% цене.

Међутим, нижестепени судови су погрешили, када су обавезали туженог да тужоцима преда у државину 4/5 спорног трактора. Наиме, с обзиром да је предмет спора недељива ствар, нижестепени судови нису могли да наложе да се преда у државину сувласнички део недељиве ствари, јер то није могуће. Према чл. 14 Закона о основним својинско-правним односима, сувласник има право да ствар држи и да се њоме користи заједно са осталим сувласницима сразмерно свом делу, не повређујући право осталих сувласника. Међутим, сувласник може ово право коришћења свог дела да оствари у договору са осталим сувласницима, односно ако се сувласници не могу договорити, начин коришћења заједничке ствари суд решава у ванпарничном поступку. Парнични суд је могао да одлучи да се деоба изврши путем продаје или уопште да не одлучи о начину деобе, већ да о томе одлучи суд у извршном поступку. Наиме, према чл. 241 Закона о извршном поступку, извршни суд ће одлучити да ли ће се извршити физичка деоба или деоба продајом, ако извршном исправом начин деобе није одређен нити су се странке о томе споразумеле. Због тога је Врховни суд преиначио делове пресуде нижестепених судова у делу који се односе на предају 4/5 трактора, због тога што је оваква предаја немогућа, па ће се питање коришћења заједничког трактора односно деоба заједничке ствари решити било договором, било у ванпарничном или извршном поступку.

(Пресуда Врховног суда, Рев. бр. 204/97 од 3. септембра 1997. године.)

ЗАЈЕДНИЧКА СВОЈИНА

4

Малолетник у раном узрасу (када је имао 11 година) није радно способан, те се његово помагање приликом зидања куће не може сматрати доприносом на основу којег би могао да захтева удео у стицању права својине.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Врњачкој Бањи П. бр. 428/94 од 8. 5. 1995. године, у ставу првом изреке, утврђено је према туженицима да тужиља Гордана има право својине на 2/5 идеалних делова на једној мањој породичној стамбеној згради која се налази на кп. бр. 3631/3 КО Врњачка Бања ближе описаној у

том ставу изреке и тужени су обавезани да то њено право признају и дозволе да се тај удео тужиље путем физичке или цивилне деобе издвоји.

Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца Братислава којим је тражио да се према туженицима утврди да на спорној непокретности ближе описаној у ставу првом изреке исте пресуде има право својине са 1/10 идеалних делова, што би туженици били дужни да признају и трпе да тужилац тај удео издвоји путем физичке или цивилне деобе.

Ставом трећим изреке, туженици су обавезани да тужилци Гордани на име накнаде трошкова парничног поступка плате износ од 217,00 динара.

Решавајући о жалби тужиоца Братислава изјављеној против те пресуде, Окружни суд у Краљеву пресудом Гж. 902/95 од 20. 9. 1996. године одбио је жалбу као неосновану и првостепену пресуду у жалбом побijaном делу потврдио.

Против те пресуде Окружног суда у Краљеву тужилац Братислав је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права.

Испитујући побijaну пресуду у смислу члана 386 ЗПП, Врховни суд је нашао да ревизија није основана.

У проведеном поступку нема битне повреде одредаба парничног поступка из члана 354, став 2, тачка 10 ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а на постојање других повреда из члана 385, став 1, тачка 1 п 2 ЗПП, због којих се иначе ревизија може изјавити, тужилац у ревизији одређено и не указује.

Разлози ревизије о погрешној примени материјалног права нису основани.

У поступку пред првостепеним судом утврђено је, да је спорни стамбени објект тужени Розмир током трајања брачне заједнице са тужиљом Горданом сазидао у току 1976. године, да је тужилац Братислав у време градње тог објекта имао 11 година, да у стицању истог није учествовао својим средствима нити физичким радом који би се могао сматрати доприносом у смислу стицања својинског удела на непокретности стеченој у породичној заједници.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања које се према члану 385, став 3 ЗПП ревизијом не може побijaти, нижестепени судови су и по становишту овог суда основано закључили, да тужилац Братислав по основу сопственог стицања нема својинског удела у предметној непокретности, па су правилно применили материјално право када су тужбени захтев тужиоца Братислава као неоснован одбили.

Истицање тужиоца у ревизији да је у време градње спорне куће без обзира што је био стар 10–11 година, физички помагао у њеном зидању, и да је по основу таквог доприноса у породичној заједници могао да стиче својину, Врховни суд је оценио и налази да је неосновано и за другачију одлуку о тужбеном захтеву без утицаја. Ово стога, јер је узраст од 15 година и по одредбама члана 15 Закона о радним односима Србије доња граница животног доба са којом се иначе здрава особа може укључити у процес рада без опасности по живот и здравље. Према томе, не може се сматрати да је тужилац Братислав са 11 година живота био потпуно радно способан, па се његово евентуално помагање при зидању у појединим лакшим пословима не може сматрати физичким радом који по Закону о браку и породичним одно-

сима Србије представља основ за стицање имовине, стечене радом у породичној заједници (члан 340 Закона), како су то правилно закључили нижестепени судови.

Остали наводи ревизије у суштини се свode на побјијање другостепене пресуде због непотпуно и погрешно утврђеног чињеничног стања а како се са тог разлога према члану 385, став 3 ЗПП ревизија не може изјавити, то их овај суд није ни узимао у предмет посебне оцене нити образлагао.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 758/97 од 27. маја 1997. године)

5

Приликом утврђивања колики је допринос брачних другова у стицању заједничке својине, поред елемената који се могу бројати или мерити, треба узети у обзир и оне елементе учешћа који нису мерљиви, а ипак могу бити од важности за стицање.

Из образложења:

Побијаном пресудом Окружног суда у Новом Саду одбјена је као неоснована жалба тужноца и потврђена је пресуда Општинског суда у Новом Саду посл. бр. П 42/95 од 22. септембра 1995. године, којом је одбијен тужбени захтев тужноца, којим је тражио да се утврди да је он искључиви власник стамбене зграде и земљишта описаног у зкљ. ул. бр. 963 к.о Бегеч, парц. бр. 242, њива, зграда и дворште од 1 арп и 75 м², и да се тужена обавезе да је дужна трпети да се ово право уписе у земљишне књиге, на том утврђеном сувласничком делу тужене, што износи 1/2 дела описаних непокретности уз истовремену обавезу тужене да се из куће исели. Тужилац је обавезан да туженом накнади трошкове парничног поступка.

Против те правноснажне пресуде донесене у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права, са предлогом да се уважењем ревизије, побјија а по потреби и пресуда првостепеног суда укину и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење, или да се обе пресуде судова нижег степена преиначе тако да се тужбени захтев тужноца у целисти као основан усвоји.

Одговор на ревизију није изјављен, нити се о ревизији изјаснио Републички јавни тужилац (чл. 390, став 3 ЗПП).

Испитујући побјијану пресуду у смислу чл. 386 ЗПП и садржину предметних спсва, Врховни суд је нашао да не стоје повреде закона на које се у ревизији указује.

Супротно наводима ревизије тужноца, овај суд налази да обе пресуде судова нижег степена немају недостатака због којих се не би могле испитати. Обе пресуде садрже разлоге о релевантним чињеницама, и дати разлози нису ни нејасни ни у супротности са изведеним доказима, а одлучне чињенице на којима се темеље пресуде судова нижег степена имају свој ослонац у савесној и брижљивој оцени сваког изведеног доказа посебно и свих заједно (чл. 7 и 8 ЗПП) а првостепени суд је у својој пресуди образложио, којим доказним средствима је утврдио поједине чињенице, и зашто држи да су оне истините.

Такво чињенично стање као правилно и потпуно утврђено прихватио је и другостепени суд, и на њему је засновао своју пресуду.

Побијаном пресудом, другостепени суд је истакао под које правне норме подводно утврђено чињенично стање, те супротно наводима ревизије, правилно је примењено материјално право, када су побијаним пресудама судови пресудили да тужбени захтев тужиоца није изнет и није основан како је то ближе одређено у изреци пресуде првостепеног суда, и из којих материјално-правних норми закона то произлази.

У поступку пред првостепеним судом утврђено је да су парничне странке брачни другови. Брак су закључили 1972. године, и у браку је рођено двоје деце, живели су након закључења брака једно време код родитеља тужиоца а 1975. године купили су део куће у Новом Саду у ул. Мише Димитријевића бр. 16, за тадашњих 27.000.000,00 динара. За куповину ове куће дали су свој допринос и родитељи тужене са 12.000.000,00 тадашњих динара, 1.000.000,00 је позајмљен а преостали део куповне цене дали су родитељи тужиоца. У овој кући странке су живеле три године, а након тога ова кућа је продата за 37.000.000,00 тадашњих динара, и купљена је друга кућа у Бегечу у ул. Светозара Марковића број 64 за 35.000.000,00 тадашњих динара. У купопродајном уговору о куповини куће у Бегечу, означен је као купац само тужилац, он га је потписао и платио порез на промет као и остале дажбине. Кућа је у земљишним књигама преведена на његово име. На овим непокретностима странке су доградиле купатило и једну велику собу, али је приликом обнове земљишних књига у катастарској општини Бегеч, 1987. године тужена приступила на расправу, и том приликом је констатовано да су странке фактички сувласници на овој непокретности свака у 1/2 дела те је извршен и упис у земљишним књигама. По закључењу брака странке су биле у радном односу, али тужена је због болести деце и своје болести у дужем периоду била на боловању а тужилац је био стално у радном односу, али и он је сматрао да би било боље за тужену да остане у кући, да се стара и брине о деци и домаћинству, тако да се пензионисала и у пензији је већ више од 10 година. Иначе странке су радиле у истој радној организацији – „Центроколонијал“ у Новом Саду. За време трајања брака странкама су помагали и њихови родитељи, и то родитељи тужене на тај начин што су давали у поклон новац, животне намирнице и друге пољопривредне производе, као и приход од пољопривредних производа, а родитељи тужиоца што су продајом својих непокретности омогућили странкама да добију новчана средства за куповину некретности.

На темељу овако утврђеног чињеничног стања и свих околности које су нижестепени судови правилно ценили, законито су судови нижег степена побијаним пресудама пресудили (применом чл. 398 и 329 Закона о браку и породичним односима Републике Србије) да предметне непокретности чине њихову заједничку имовину, коју су они стекли у току брака, а на којој они имају једнаке уделе сувласништва у стицању (свака странка у 1/2 дела власник је на описаним непокретностима), а што одговара и њиховом доприносу, у стицању.

Стога по цени овога суда неосновано тужилац у својој ревизији указује, да је оваквим пресуђењем побијаним пресудама нижег степена погрешно примењено материјално право, када су судови закључили да тужбени захтев тужиоца није основан, истицањем да се у конкретном случају и не ради о

брачној тековини, јер су спорне непокретности стечене пскључиво пз средстава која су његови родитељи дали њему као сину, и пз средстава добијених продајом његовог сувласничког удела на викендици и винограду у Раковцу, која су по својој вредности била сасвим довољна да се купи како кућа у Новом Саду у ул. М. Димитријевића, тако и касније купљена кућа у Бегечу.

Напротив, у том погледу, судови су ваљано расправили спорни однос између странака због њиховог трајања, као и о пореклу свих средстава која су била прибављена за стицање ових непокретности, и довољно су ценпили све одлучне чињенице од којих зависи доношење правилне одлуке о стицању спорне имовине водећи при томе првенствено рачуна о доприносу сваког од њих у свим вповима активности, и њиховог доприноса у стицању целокупне имовине.

Напме када се ради о заједничкој имовини на којој су титуларни права оба брачна друга на целој имовини, онда се утврђивање доприноса сваког брачног друга по правилу и не може систематски тачно обавити. То због тога јер осим чињеница које се могу бројати, мерити, има и таквих које нису мерљиве па ипак имају битни значај за стицање. И сам закон упућује на то да се у тој активности поведе рачуна о свим околностима дакле, не само о заради сваког брачног друга, већ и о помоћи једног брачног друга другом, о његовом вођењу домаћих послова, стварању и одржавању имовине и о сваком другом облику рада и сарадње у унапређењу одржавања домаћинства и вођењу брига о заједничкој деци и заједничкој имовини. Када се све ово има у виду, с обзром на утврђене чињенице да је тужена дуже време била на боловању, да је пензионисана и да се стара о њиховој деци и водила домаће послове, да су родитељи обе парничне странке дали повчана средства за стицање спорних непокретности, и по оцени овога суда, удео странака у стицању спорних непокретности како је то уведено у земљишним књигама, одговара и фактичком стању, па су зато и неосновани наводи у ревизпји тужиоца, да је побјана пресуда заснована на погрешној примени материјалног права.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 1037/97 од 23. априла 1997. године)